Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ,
БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

1921 оной ... гарана | № 209 (17332) | 1986 оной сентябриин 10, среда | Сэн 3 мүн.

ҮДЭР БҮХЭНДЭ — ҮНДЭР БҮТЭЭСЭ

рагемнай сүм норгоо. Тиигээшье һаань, дахинаа һэлеэд, баалнуудаа хүдэлгэн хатаагаад, шиигтэй, шанараа алдаашье һаань, орооһыень суглуулан абажа байнабди,— гэжэ отделениин тракторно-таряан ажалай бригадые хүтэлбэрилэгшэ Байр Дамбаев хөөрэнэ.

— Гектар бүриһөө хэды шэнээн орооһон хуряагданаб? Ямар сортын шэниисэ юм бэ? — гэжэ Хориин районно газетын фотокорреспондент Анатолий Цыденов һонирхон асууба.

— Үсэгэлдэр хадагдаһан таряанай поли 61 гектар болоо һэн. Тэндэ ашагтай онол аргаар «бурятская-34» сортын нютагай улерилда таараһан шэниисын үрэһэн таригдаһан байгаа. Гектар бүриһөөнь арайл гэжэ 12,2 центнер орооһон сохигдоо. Бороодо сохигдоһон, шанараа гээһэн ороо-һоёо гээгээгүй һаа, энээнһээ һураггүй ехэ ургаса абтаха байһан бэлэй. Теэд яахабши? — гэжэ бригадир гараа дэлгэбэ.

— Тэрэ ехэ бороогой орохын урда тээ хэр ехэ газарай ургаса баал болгон унагаагдаһан байгааб? — гээд асуудал табигдаба.

— Дүрбэн зуу гаран гектар болоо. Нүгөөдэрһөө ургасыень сохижо дүүргэхэ бэшэ ха гүбди? Хэхэ ажалнай тон ехэ. Одоол унтаха нойрһоо арсан, эдеэлхэ сагаа мартан шахуу ажаллаха болоод байгдана,— гэжэ нүхэр Дамбаев харюусаба.

Мүнөө Анаагай совхозой Буламай, Хүндын, Шугын-Үбэрэй таряалан дээрэ халуун ажал эршэтэйгээр ябажа байна. Ажахын механизаторнуудай хүсөөр 3450 гектар таряалан дээрэһээ 35 мянган центнерһээ бага бэшэ ургаса хуряажа абахаар түсэблэгдэнхэй. Даабаряа заатагүй дүүргэхын түлөө тэдэнэр эрид шуумгай тэмсэнэ. Хэжэ байһан хүдэлмэринь хүсэндөө хүрэжэ, бэелүүлэгдэхэ бэзэ гэжэ һанагдана.

Гадна түс ажахы 1500 центнер орооһо гүрэндэ тушааха

Репортаж

даабаряа түргэн дүүргэхэ, ерэхэ жэлдэ бардам хүрэхэ хүрэнгын үрэһые ноябрь һарын нэгэн болотор сэбэрлэн хадагалха гэһэн хүсэлэнтэй.

Механизаторнуудай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ комбайнернууд Доржи Аюров, комсомолец Юрий Батомункуев, аха дүүнэр Бато-Цырен, Даши-Дондок Дамбаевтан ябана. Эдэнэр үдэр бүриингөө даабарие 115—120 процентһээ бага бэшээр дүүргэнэ.

Тиихэдэ сохигдоһон алтан орооһо комбайнуудһаа зөөлгэ дээрэ ашаанай автомашинануудай жолоошод, комсомолой гэшүүд Дандар Раднабазаров, Цыбик Дамбаев, Олег Пластинин, Үдын транспортна предприятиин шофернууд Павел Филиппов, Валерий Черных гэгшэд онсо шалгарна.

Хадагдажа байһан полиин захада ЗИЛ-130 түхэлэй машинынгаа хажууда байһан Павел Филипповтэй уулзажа, ажал хүдэлмэри тухайнь хөөрэлдэхэдэмнай, тэрэ өөр тухайгаа иигэжэ хэлэбэ:

— Анаагай совхозой таряа хуряалгын, тэжээл бэлэдхэлгын хүдэлмэридэ арба гаран жэлэй туршада таһалгаряагүй хүдэлжэ ябанаб. Ажахын шофернуудтай сугтаа шадал зэргээрээ, хамаг хүсэ шадалаа гарган ажаллагдана. Энэ жэлэй таряа хуряалга хүндэхэн байдалда ороод байна. Тэрэниие дабажа гарахын тула бидэ хамаг оролдолгоёо зорюулнабди,— гэжэ мэдүүлбэ.

Буламай тракторно-таряан ажалай бригадын дэргэдэ партийно-комсомолой бүлэг байгуулагданхай. Тэрэнэй бүридэлдэ коммунистнууд аха дүүнэр Баир ба Даши-Дондок Дамбаевууд, Дондок Чимитов, комсомолшууд Юрий Батомункуев, агроном Александр Абидуев гэгшэд ородог юм.

Бүлэгэй хүдэлмэриие агроном Абидуев хүтэлбэрилнэ. Социалис мүрысөө үргэн дэлисэтэйгээр эмхидхэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана, ушарһан дутагдалнуудые дары усадхахые оролдоно.

Поли дээрэһээ асарагдаһан орооһо таряа тоог дээрэ сэбэрлэн хатаалгын хүдэлмэридэ совхозой хүдэлмэрилэгшэд Дондок Чимитов, Ханда Бадмаева, Нина Ежова, машинист Бато-Мунко Ванзатов болон Буряадай хүдөө ажахын институдай экономическа факультедэй бүлэг студентнэр үглөөнһөө үдэшэ орой болотор хоёр халаанай гуримаар хүдэлнэ. Тэдэнэй ажал яһала һайнаар эмхидхэгдэнхэй. Шиигтэй орооһон оньһон техникын хүсөөр түргэн зуура хиидхүүлэн хатаагдана.

Унаһан малгайгаа абангүй шахуу хүдэлжэ байһан механизаторнууд болон таряашадые һайн шанартайгаар бэлэдхэгдэһэн эдеэ хоолоор поварнууд Намжилма Дамбаева, Жалма Ринчиндоржиева гэгшэд хангана. Шүлэн, сай, хилээмэнһээ гадна амтатайгаар буйлуулһан котлетэ, гуляш, бууза поли дээрэнь абаашадаг юм.

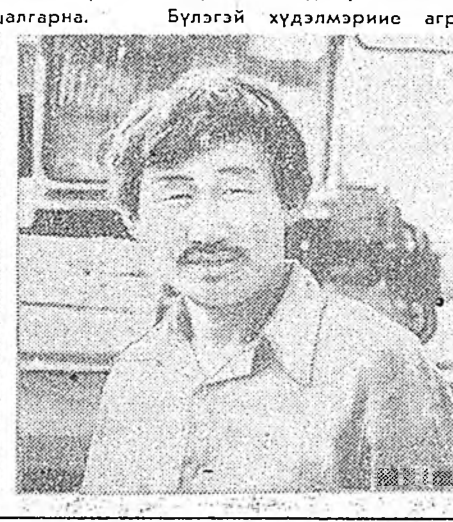
Мүнөө Анаагай совхозой механизаторнууд ургуулһан таряагаа гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряан абажа, поли дээрэхи намарай хүдэлмэриие бүхыдэнь һайнаар дүүргэхэ гэһэн хүсэл бодолтойгоор, эдэбхи үүсхэлтэйгээр ажаллажа байна.

Г. БАДМАЕВ,
манай корр.

Хориин район.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа) ашаанай автомашинын шофер, комсомолой гэшүүн Дандар Раднабазаров; комбайнернууд Юрий Батомункуев, Доржи Аюров.

А. ЦЫДЕНОВЭЙ фото-зурагууд.

ТАСС ШЭНЭ ҺОНИН

ОРОНОЙ ТАРЯАЛАН ДЭЭРЭ

АЛМА-АТА. (ТАСС). Казахстанай хилээмэнэй эгээл ута конвейер хүдэлгэгдэжэ эхилбэ! Целинныи түмэр замай хүдэлмэришэд шэнэ ургаса ашаһан эшелонгуудые Павлодарһаа Ураал руу эльгээжэ захалба. Тэдэнэй зогсолтогүйгөөр ябахын тулада 1500 километр утатай замда хилээмэнэй поезднуудта ногоон гал носоогдожо, бүхы семафорнууд нээгдэбэ.

Шухала энэ хүдэлмэри эхилхын урда ехэхэн бэлэдхэл хэгдээ. Шэнэ ургаса тушаан абагшадтай суг түмэр замшад элеваторнуудта таряа ашаалалгын газарнуудые үргэдхөө, бүтээсэ ехэтэй техникэ хабсаргажа тодхоһон байна.

Харин харгы замай хүдэлмэрилэгшэд орооһо тушаан абалгын эгээл томо предприятинуудые түбэй компьютертэй холбоо. Тэрэнэй ашаар элеваторнуудта хэды шэнээн орооһоной байһан тухай мэдээсэл абтажа, хэрэгтэй хүсэд хүрэмэ вагонуудые эльгээхэ, мүн вагонуудай ошожо ябаһан тухай саг соогоо дуулгагдадаг юм.

— Гэхэ зуура энэ ажалаймнай түрүүшын үдэр таряа транспортаар шэрэхэ талаар дутуу дундануудыемнай элирүүлбэ, — гэжэ Целинныи түмэр замай ахамад инженер М. Абдулаев хэлэнэ.— Составууд графигаар хараалагдаһанда орходоо, ааляар бүридхүүлэгдэнэ. Таряа тушаан абагшадта локомотивуудай дуталдаһан дээрэһээ орооһо зөөлгын эршэ бага. Ургаса хуряалгын түлэг ябуулагдажа байһан сагта орооһоной хэды дахин ехээр ороходо, энэмнай нилээд ехэ һаалта болохо байна.

Энэ дутагдалаа дары усадхахын тулада станцинууд дээрэ маневрово локомотивуудай хүдэлдэг график бүри нягталаа. Тиигэжэ үсөөн локомотивуудаар ехэ ажал хэгдэхэ арга олгогдобо. Элеваторнуудта эшелонгуудые түргэнөөр бүридхүүлхын тулада нэгэ ажалһаа сүлөө болоһон локомотивууд эльгээгдэнэ.

БАРНАУЛ, (ТАСС). Алтайн таряашад гүрэнэй амбаарта шэнэ ургасынгаа түрүүшын нэгэ миллион тонно орооһо оруулба. Хизаарта хуряалгын хүдэлмэриин эршэ нёдондонойхидо орходоо нилээд дээшэ. Таряалангай бүхы талмайн 70 гаран процент сабшагдаад, тэрэнэй хахадынь сохигдоод байна. Элеваторнуудта, таряа тушаан абалгын пунктнуудта сүүдхэдээ 100 мянга хүрэтэр тонно орооһон ороно, тэрэнэй ехэнхинь һайжаруулагдаһан сортын шэниисэ болоно.

Алтайда таряа хуряалга үдэрһөө үдэртэ эршэдэнэ. Ургаса хуряалгада хабаадаһан бүхы хүнүүдэй шэн габьяата ажалай ашаар энэ түйлагдана. Полинууд дээрэ хуряалга-зөөлгын мянга гаран комплекс хоёр халаанаар хүдэлнэ. Механизаторнууд бригадна подрядай гурим болон вахтова онол арга үргэнөөр хэрэглэнэ.

Жолоошод таряа тушаан абалгын пунктнуудта түхэреэн сүүдхэдэ часай графигаар ургаса асарна. Бүхы районуудта хүдэлжэ байһан орооһо шэрэлгын управлениин түбүүд жолоошодой таһалгаряагүй хүдэлмэриие хангана. Алтайн таряашадта туһалхаяа ерэһэн Москвагай, Пермиин, мүн Калининскэ ба Ярославскэ областьнуудай автомобильна отрядууд эндэхи агропромой болон промышленна предприятинуудай автомобильнуудтай нэгэдэжэ, эдэ түбүүдтэ оронхой.

Хизаарай таряашадай дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ Советскэ, Бийскэ, Смоленскэ, Петропавловскэ, Калманскэ районуудай колхоз, совхозууд түрүүлнэ.

Хүдэлмэриеэ гуримтайгаар эмхидхэһэнэйнгээ ашаар Алтайн эгээл томо районуудай нэгэн болохо Бийскэ район гүрэндэ орооһо худалдаха түсэбөө түрүүлэн дүүргэбэ. Гүрэнэй амбаарта 35 мянга гаран тонно шэниисэ, хара таряа, ешмээн оруулжа, түсэбһөө үлүү таряа худалдажа эхилбэ.

Ургаса хуряалгын халуун үдэрнүүдтэ «Бийский», «Воеводский», «Сростинский» совхозуудай, «Красный Октябрь», Димитровэй, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудай ажалшад онсо шалгараа. Тэдэнэр һайн ургаса ургуулжа, гектар бүриһөө дунда зэргээр 20,4 центнер таряа хуряаба. Өөһэдынгөө комбайнуудай бункернуудһаа 21 мянга гаран центнер таряа тушааһан «Бийский» совхозой комбайнернууд А. Зяблов, Г. Бородин, А. Ковтун гэгшэд мүрысөөнэй илагшад болобо.

Хизаарай агропромой шиидхэбэреэр Бийскэ районой полинууд дээрэһээ сүлөөрһэн техникэ хүршэ районуудта эльгээгдэнэ.

БОРЬЁОГОЙХИДОЙ ШЭНЭ ИЛАЛТА

...Обкомдо, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй ...мэдэ, Республикын Министрнүүдэй Соведтэ

...оденто Борьёогой сов... ажалшад социалис уялга... дүүргэбэ. 100 000 центнер ...хуряагдаа. Эхэ ороной та... нээсэдэ 18 000 центнер орооһон нэмээгдээ. Таряа тушаалга үргэлжэлһөөр.

Зэдын районой Борьёогой совхозой дирекци, партком, ВЛКСМ-эй комитет.

...ай ургасые бо-..., һайн шанар-...гүйгөөр хуряажа ...оор ...100 мянган ...бага бэшэ таряа ...хабди гэжэ Ле-...о Борьёогой сов-...ад механизатор-...үүлэгдэһэн социа-...ад, республика соогоо мүрысөө дэлгэрүүлхэ үүсхэл гаргалсаһан юм.

Һаяхан социалис уялгануудай түрүүшын хубиин амжалтатайгаар дүүргэгдэһэн тухай совхозой дирекци, партком, профком, комсомолой комитедүүд мэдээсээ.

Сентябриин 9-нэй үдэр ажахын таряалан дээрэһээ 100 мянган центнер орооһон тоогто оруулагдаад, мүнөө бригадануудта һүүлшын гектарнуудай ургаса хуряагдажа байна. Агроном С. Ж. Ширеторовэй хуряалга-зөөлгын комплексын механизаторнууд эрхим үрэ дүнгүүдые түйлаа. Эндэхид бүхыдэнь 52 мянган центнер таряа сохихобди гэжэ социалис уялга соогоо түрүүн бэшэһэн һаа, мүнөө тэрэнээ үлүүлэн дүүргэжэ, 60 мянган центнер таряа хуряаба. Таряалангай гектар бүриһөө 13 центнер ургаса абаха түсэбтэй һаа, тэрэнээ 16 центнертэ хүргөө.

Энэ комплексын түрүү комбайнернууд Н. Б. Черкасов, С. В. Протасов, В. Н. Тогочеев гэгшэд ана-мана мүрысэн ажаллажа, түс түстаа 5300—5550 хүрэтэр центнер таряа сохёод, абаһан уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргээ. Комбайнуудһаа таряа зөөдэг трактористнууд Б. И. Усов, Н. Т. Стариков гэгшэд онсо шалгараа.

— Социалис уялгынгаа хоёрдохи хубиие ойрын үдэрнүүдтэ дүүргэхын түлөө тэмсэнэбди. Гүрэндэ 11 мянган центнер орооһо худалдаха түсэбтэй һаа, тэрэнээ хоёр дахин үлүүлхэ гэжэ шиидэбди. Мүнөө 19 мянган центнер таряан бэлэдхэлэй пунктда оруулагдаа. Мүн эдэ үдэрнүүдтэ полинуудай һолоомо хуу хуряажа абаха, намарай паар хахалалгые эрид түргэдхэхэ, тоог дээрэ ороһон таряагаа богони болзорто сэбэрлэжэ, үрэһэндэ хааха хүдэлмэридэ бүхы хүсэеэ элсүүлхэмнай,— гэжэ ажахын ахамад агроном П. И. Зайцев хэлэнэ.

Б. ДАМДИНСУРУНОВ.

Зэдын район.

ЗОРЬҺОО ...ОЛО... ШАЛАА

Малшадай социалис мүрысөөндэ нэгэнтэ бэшэ эрхимлэжэ, онсо шалгардаг Мухар-Шэбэрэй районой «Эрдэм» совхозой үнинэй һаалишадай нэгэн Полина Мартемьяновна Брылева һараһаа үлүү саг соо 1987 оной тоосоогоор ажаллажа байна. Энэ нүхэрнай байгша оной августын эхеэр бүхыдөө 423 центнер 33 килограмм һү һаажа, жэлэйнгээ түсэбые 333 килограммаар үлүүлээ һэн.

Зунай бэлшээриин үедэ бага гаргашатайгаар ехэ продукци үйлэдбэрилхын түлөө тэмсэлдэ ороһон Полина Мартемьяновна һара бүхэндэ һү ехээр һаажа, хараалагдаһан түсэбөө холо үлүүлнэ. Түгнын һаалиин фермын түрүү һаалишан үнгэрһэн август һарада даажа абаһан бүлэг үнеэдһээ 60 гаран центнер һү һаажа, даабаряа дахяад үлүүлээ.

В. ШИРДАРМАЕВ.

Мухар-Шэбэрэй район.

НАМАРАЙ ПААР ХАХАЛНА

Жэл бүхэндэ орооһо таряанай тогтууритай баян ургаса ургуулдаг Мухар-Шэбэрэй районой «Искра» колхозой тракторно-таряан ажалай нэгэдэхи бригадын механизаторнууд таряа хуряахын хажуугаар намарай паар хахалха хүдэлмэреэ үргэнөөр ябуулна. Һүүлэй мэдээгээр, эндэхи трактористнууд 400 гаран гектарта намарай паар хахалжа бэлдээ. Газар элдүүрилхэ хүдэлмэридэ Николай Игнатович Рычков, Виктор Климович Антонов, Георгий Спиридонович Трофимов гэгшэд үдэр бүхэндэ нормоёо холо үлүүлнэ.

Намарай паар хахалха хүдэлмэри гурбадахи бригадада урагшатай. Эндэ хүсэтэй К-700 түхэлэй трактортай хэдэн агрегат хоёр халаанда һаадгүй хүдэлгэгдэнэ. Механизаторнууд газар элдүүрилхэ түсэбөө дүүргэхые оролдоно.

В. ХУДАЕВ.

СОЦИАЛИС УЯЛГАЯА ШЭНЭЛБЭ

Бэшүүрэй совхозой Шэбэртэ тосхоной баруун урда талада витаминтай ногооной гурил АВМ-1,5 түхэлэй агрегадһаа үдэр һүнигүй утаанай бадхажа байхань харагдадаг. Энэ агрегадта коммунист Борис Султумович Чимитовэй хүтэлбэри доро найман хүн хүдэлдэг юм.

Энэ звеногойхид 550 тонно витаминтай тэжээл бэлдэхэ түсэбтэй һэн, харин социалис уялгань 650 тонно бэелүүлхэ зорилготой байгаа. Энэ социалис уялгаяа августын 25-да сүм дүүргээд, 1000 тонно гурил бэлдэхэ гэһэн шэнэ социалис уялга абаба. Сентябриин 5-най дүнгөөр, энэ звеногойхид 770 тонно тэжээл бэлдээд байна. Һаяхан звеное даагша Борис Султумовичтай уулзажа хөөрэлдэхэдэмнай, иигэжэ хөөрэбэ:

— Бидэ июлиин 1-һээ витаминтай ногооной гурил гаргажа эхилээ һэмди.

Эхилһэнһээ хойшо хоёр халаанаар хүдэлнэбди. Би, Валерий Алексеевич Батуев, комбайнернай Гомбо Сандакович Норбоев, жолоошомнай Иван Степанович Конечных, тиихэдэ нүгөө халаанаймнай залуу комсомолшууд Булад Цыбиков, Рабдан Базаров, Олег Цыбенов, коммунист Бато Дамбаевич Дамбаев гэгшэд хүдэлдэг юм. Мүнөө үедэ манай звеногойхид район соогоо дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ түрүүлжэ ябана.

Энээхэн амжалта эбтэй эмхитэй, нэгэ һаналтай хүдэлһэн дээрэһээ түйлагдаба гэжэ һанагдана.

Б. ЦЫРЕНЖАПОВ,
хүдөө бэшэгшэ.

...ИЛГАЛТА ...АРУУЛААБ?

АНХАРМААР АСУУДАЛНУУД ОЛОН

...дэһэнһээ, үнеэдээ хэр саг соонь дулаан байрада оруулжа, үбһэ тэжээл буйлуулжа эдюулһэнһээнь, мяханда тушаагдаха үхэр малые шахан таргалуулха хүдэлмэриие ямараар эмхидхэһэнһээнь, илангаяа эхэ хонидые искусственна аргаар үрэжүүлхэ хэрэгэй ямараар табигдаһанһаа ехэ юумэн дулдыдаха байна.

Районой олонхи ажахынуудта ябажа харахада, малай үбэлжэлгэдэ бэлдэхэ хүдэлмэри бүхы дээрээ муу бэшээр ябуулагдана гэжэ тэмдэглэхээр. Бүри зунһаа һаалиин олохон фермэнүүдтэ үнеэдэй байрануудые сооохи оньһон түхеэрэлгэнүүдые һэльбэн шэнэлхэ, заһабарилха хүдэлмэри хэгдэжэ эхилээ юм. Жэшээнь, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Булагай, «60 лет Октября» колхозой Борьёогой, Борьёогой совхозой Нюгын һү һаалиин комплекснууд, «Мир» колхозой Хара Үбэсүүнэй фермэ үбэлжэлгэдэ муу бэшээр бэлдэнхэй. Эдэнэр мүнөө һаамхай үнеэдээ дулаан байрадань оруулаад, үдэрынь һайн бэлшээридэ адуулхынгаа хажуугаар, буйлуулһан, эһээһэн талха таряанай зүйл, ногоон тэжээл эдюулжэ һаана.

Тусхайлбал, Борьёогой совхозой Нюгын һү һаалиин комплексдо (даагшань Ц-Х. Д. Доржиева) һаамхай үнеэн бүридэ үдэрэй 2 килограмм талхан, үшөө һүнэйн 1 литр бүхэндэ хараадуулан 500 грамм талхан буйлуулагдажа үгтэнэ. Мүн үнеэн бүхэндэ 20 килограмм сабшагдаһан зелёнко эдюулэгдэдэг. Олонхи үнеэдэйнгээ түрэхэ дүтэлжэ, хожороод байгаашье һаань, эндэхид үнеэн бүриһөө үдэрэй 7,5—8 килограмм һү абана. Түрүү һаалишад Е. И. Грудинина, Е. А. Горбова гэгшэд үнеэн бүхэнһөө үдэрэй 10 килограмм һү һаанад.

Малайн байра соо ороходо хуу сагаадагданхай, сэбэрлэгдэнхэй, сонхонуудынь шэлэгдэнхэй, үүдэнүүдынь заһабарилагданхай байна. Тэжээлэйн цех хүдэлгэгдэһөөр үнинэй.

— Үбэлжэлгын түрүүшын үдэрһөө һү һааляа заахашье доошолуулхагүй, бүри дээшэлүүлхэ гэжэ шадалаараа оролдоно гээшэбди,— гэжэ комплексые даагша Ц-Х. Д. Доржиева хэлэнэ.

Энэ ажахын хүршэ «60 лет Октября» колхозой һү һаалиин комплекс үбэлжэлгэдөө баһал һайнаар бэлдэгдэнхэй гэхээр. Тэрэньшье гайхалтай бэшэ. Эндэхи малай байранууд шэнээр баригданхай, досоохи оньһон түхеэрэлгэнүүдынь хуу шэнэ ха юм. Гансал муу юумэнь гэхэдэ, тэжээл буйлуулдаг цехынь үшөө хүдэлгэгдөөгүй, үнеэдтэ талха таряанай зүйл хуурайгаар эдюулэгдэнэ. Мүнөө газаа дулаан байбашье һаань, эндэхид туталнуудаа боксово түхэлэй бүтүү, досоогоо эхүүн муухай үнэртэй таһалгануудаа соо хаажархёод байна. Тиимэһээ эндэ туталнуудай үбшэлхэ аюул бии.

«Коммунизм» колхозой түбэй фермэдэ ерэхэдэ хон-жэн байба. Газаа талаһаань харахада, малайн байрын дээрэхи шифер хушаһтань эндэ тэндэ хуу ража унашанхай, зарим сонхонуудынь шэлгүй һула, үүдэнүүдынь заһабарилагдаагүй байна. Колхозой түрүүлэгшэ Е. М. Михаханов, ахамад зоотехник Б. С. Батуев гэгшэдтэй хашаагай үүдэндэ уулзашабабди.

— Фермэмнай үбэлжэлгэдэ үни бэлэн болгогдохо ёһотой байгаа. Теэд үнеэдые эдеэлүүлхэ кормушкануудые шэнээр хэхэ гэхэдэмнай цемент байхагүй. Байрын досоохи шала дээгүүр шэнэ хабтагай дэбдихэ гэхэдэ, модон, хадааһан хүрэтэрөө дуталдана. Барилгын хэрэгсэл, илангаяа цемент шифер гэхэ мэтые үгыт гэжэ РАПО-гоор дамжуулан, захил хэһэмнай, тэрэнь дүүргэгдэнэгүй. Тиимэһээ һаалиимнай мал даб дээрэ зуһаландаа байна. Үнеэдые һайнаар адуулхаһаа гадна, тэндэнь тэжээл буйлуулжа үгэнэбди. Иигээд сентябриин 15 болотор һаалиин фермые яажашье һаань үбэлжөөндэнь оруулхал һанаатайбди,— гэжэ түрүүлэгшэ хэлэнэ.

Тэрэшэлэн барилгын хэрэгсэлнүүдэй дуталдаһанһаа боложо, Ториин совхозой Шэртэһэнэй, Алцагай совхозой Очир-Дабаанай, Оёорой совхозой Хүндэлэн-Номтын Зүүн-Ториин фермэнүүдэй малай байрануудай заһабарилга унжагайруулагдана. Эсэстээ энэнь үнеэдые хаһа саг соонь дулаан байрада оруулжа, һайнаар эдюулхэ, һү шэмыень дээшэлүүлхэ хэрэгые гэдэргэ татана. Энээн дээрэһээл зарим фермэнүүдтэ сентябриин гараһанһаа хойшо һү һаали доошолжо эхилээ.

Байгша оной үнгэрһэн 8 һарын дүнгөөр Зэдын районой ажахынууд гүрэндэ һү худалдаха гурбан кварталай түсэбые 94 процент дүүргээд, республика соогоо һүүлшын һууринуудай нэгые эзэлжэ ябана. Түсэбтэ даабариие дүүргэхын тула эндэхи ажахынууд үшөө 600 шахуу тонно һү тушааха ёһотой.

Тиимэһээ юһэн һарын түсэбые, мүн бүхы жэлэй даабариие заатагүй дүүргэхэ, үлүүлэн дүүргэхын тула мүнөө үедэ, үбэлжэлгын хаһадашье үнеэдһээ шадаал һаа, ехэ һү һаахаар бүхы шухала хэмжээ абаха хэрэгтэй болоно бшуу.

Энэ жэлдэ гүрэндэ мяха худалдаха 3 кварталай түсэбые район һаял 44 процентдэ хүргөөд байна. Урдахи даабаряа заатагүй дүүргэхын тула эндэхи ажахынууд гансахан сентябрь соо 1840 тонно мяха бэлэдхэлэй пунктда оруулха болоно. Тиимэһээ мяханда тушаагдаха үхэрнүүд болон хонидоо бүри мүнөөнһөө аргатайл һаань, һайнаар бэлшээжэ, шахажа, таргалуулаад, шэгнүүр ехэтэй болгоод тушааха зэргэтэй. Гэбэшье районой диилэнхи ажахынуудта мяханда тушаагдаха малые шахан таргалуулха хүдэлмэри оройдоошье эмхидхэгдэнэгүй. Имагтал «Мир» колхоздо, Борьёогой совхоздо түс тустань 250—260 үхэр шахалганда табигданхай нэрэтэй, бага зэргэ талха таряан, ногоон тэжээл эдюулэгдээд лэ адуулагдана.

Хээрэ малай эдихэ юумэнэй элбэг байхада, мүнөөнһөө үхэр, хонидые хаагаад шахахадамнай үбһэ тэжээл хаана хүрэхэ юм. Ута, хүйтэн үбэл ерэхэеэ байна ха юм. Тэжээлээ гамнаагүйдэмнай аргагүй гэжэ эндэхи ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд хэлэдэг байна. Тэрэнь зүйтэйшье гү гэжэ һанахаар. Теэд жэлэй эхинһээ хойшо районой колхоз, совхозуудһаа түс бүридөө оройдоол 30 килограмм шэгнүүртэй хонид, 339 килограмм шэгнүүртэй үхэр тушаагдаа бшуу. Иигэжэ хэды ехэ мяхан дутуу абтаа, гүрэндэ, ажахынуудташье али тухай ехэ гарза хохидол ушаруулагдааб!

Мүнөө эндэхид хонидоо, үхэрнүүдээ баһал бэлшээриһээ сэхэ гүрэндэ тушааха гэжэ оролдоно. Тиихэдээ тэдэнээ Зэдэ станци хүрэтэр морёор туужа абаашаад, вагонуудта ашажа, мяханай комбинадта ябуултарнь малай шэгнүүр бүри бага болоно, Тэдээндээ үбһэ тэжээл абаашалсаха тухай ажахынууд һаналаа табинагүй.

Байгша ондо райондо 140 шахуу мянган эхэ хонид, зуһагууд үрэжүүлэгдэхэ юм. Ажахынууд сентябриин 5—10-һаа хойшо хонидоо искусственна аргаар үрэжүүлжэ эхилэнхэй. Энээндэ яһала бэлэдхэлшье хэгдэнхэй. Үрэжүүлгын станци, филиал болон пунктнуудта саг соогоо бүхы хэрэгтэй юумэн бэлдэгдэһэн байна. Гэхэтэй хамта энэ кампаниин эхилһэн түрүүшын үдэрһөө Оёорой, Ториин совхозуудай, XX партсъездын, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудай хонишодой зарим бригадануудта дутуу дунданууд үсөөн бэшэ элирүүлэгдээ. Жэшээнь, шалгалтын үедэ Оёорой совхозой ахалагша хонишод М. Д. Цыренжапов, Б. Ж. Ванкеев, И. С. Борисов гэгшэдэй отарада үрэжүүлгын пунктнууд бэлэн болгогдоогүй байгаа. Эхэ хонидойнь хүсэ тамир үшөө һулашаг, үрэжүүлгэдэ хэрэглэгдэхэ хусануудынь саг соогоо бэлдээгүй байгаад, туранхай гэжэ тодоруулагдаа. XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоздо ахалагша хонишод П. Д. Колмаков, В. Г. Григорьев гэгшэдэй отарада бүри август гаратар зарим эхэ хонидынь хурьгадһаа һалгаагдаагүй ябажа, хүсэд таргалаагүй. Тиимэһээ эндэ урда жэлнүүдэйхидэл адли үрэжүүлгынь унжагайруулагдаха, эсэстээ олон хонидойнь һубайрха ушар баһал үзэгдэжэ болохонь.

Энэ үедэ таряанай һуури, сабшалангай газарташье малай эдихэ юумэн элбэг ааб даа. Энээниие хэрэглэжэ, хонид, үхэрнүүдые үдэртөө шадаал һаа удаан саг соо бэлшээридэ ябуулха, таргалуулха шухала. Теэд XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой, Борьёогой совхозой олонхи отарануудта ябахада үдэрэй аяар 4—5 часта хонидынь газаагаа үшөө хургажа, хашаа, хорёо тойрожо байха юм. Иигэжэ байхадань тэдэ яагаад таргалхаб даа.

Шалгалтын дүнгүүд, элирүүлэгдэһэн дутагдалнууд тухай РАПО-гой Соведэй түрүүлэгшэ Ю. А. Фомин, ахамад зоотехник В. Б. Цыбиков, арадай хиналтын районой комитедэй түрүүлэгшэ П. К. Амагыров гэгшэдтэ, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ мэдээсэгдээ. Дутуу дундануудые усадхаха тодорхой хэмжээнүүд дурадхагдаа.

И. САФРОНОВ,
гүрэнэй племнэгэдэлэй начальнигай орлогшо, республикын Арадай хиналтын комитедэй штатнабэшэ инспектор.

К. ЗОНХОЕВ,
республикын Агропромышленна комитедэй ахалагша ветврач.

Г. ЖАНЦАНОВ,
Зэдын племпредприятиин начальник.

А. БАЛЬЧУГОВА,
районой ветбаклабораториин директор.

Б. ЦЫБИКОВ,
«Зэдын үнэн» газетын хүдэлмэрилэгшэ.

М. НАМЖИЛОВ,
манай тусхай корр.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

СЪЕЗДЫН ХАРАА ШЭГЛЭЛЭЭР

ШҮҮМЖЭЛЭЛ БА ӨӨРЫГӨӨ ШҮҮМЖЭЛГЫЕ ҮРГЭНӨӨР ДЭЛГЭРҮҮЛХЭ

КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдээр урмашан зорижоhон манай предприятиин коллектив арбан хоёрдохи табан жэлые бараг дабшасатайгаар эхилээд байна. Үнгэрhэн хахад жэлэй хүдэлмэриин дүнгүүдhээ иимэ баримтануудые дурдамаар. Товарна продукци үйлэдбэрилхэ зургаан hарын түсэб 100,8 процент, продукци худалдаха —101,7 процент дүүргэгдэhэн байна. Ажалай бүтээсэ нёдондоной энэ үеынхиhөө 14,4 процентээр дээгүүр болоо. Харин даабаримнай 12,5 процент hэн.

Гэхэтэй хамта энэ хугасаада манай гаргадаг продукци болохо 10,8 мянган шпала, 10 мянган кубометр хюрөөдэмэл материалнуудые, 3 мянган дүрбэлжэн метр үүдэнэй зүйлнүүдые, мянган кубометр хайрсагай хабтагайнуудые хэлсээнэй ёhоор хэрэглэгшэдтэ эльгээжэ шадаагүйбди. Энэ дутагдалай гол шалтагааниинь хадаа манай предприятиие модоор хангадаг Хүрбын ба Хандагайн леспромхозууд хахад жэлэй туршада, түсэбэй ёhоор, 56 мянган кубометр модо манда эльгээгээгүй байгаа бшуу.

Хамаг дутуу дундаяа энэ хоёр предприятида тохожо яажа болохоб. Бидэ өөhэдынгөө доторой арга боломжонуудые гүйсэд хэрэглэжэ шадаагүй байнабди. Жэшээнь, хайрсагай хабтагай гаргадаг коллектив юугээршье ядалдаагүй. Энэ ушарта имагтал ажалай эмхидхэл hуладаа. Тэрэшэлэн доодо 1-дэхи, 2-дохи складуудай коллективүүд хангалтагүйгөөр хүдэлhэн байна. Модо болбосоруулгын цех hайнаар хүдэлхэ, түсэбөө үлүүлжэ байха арга боломжотой. Гэбэшье ажал эмхидхэлгэдэ дутагдалнууд олон ушарна, цехүүдэй хүтэлбэрилэгшэд, мастернууд оролдолго гаргаагүй. Гаргаhан продукциин шанар hанаhанда хүрэмөөр бэшэ. Арадай үргэн хэрэглэлэй эд гарган үйлэдбэрилхэ цехэй барилгые түргэн саг соо дүүргэжэ, ашаглалгада тушаабал, hайн жэшээнэй хубилалта түйлагдаха байгаа.

Ажабайдалай, үйлэдбэриин hалбари бүхэндэ шэнэдхэхы удхатай эрид хубилалта түйлаха зорилго КПСС-эй XXVII съездын табиhаниинь мэдээжэ. Энэ талаар манай коллективтэ хэхэ, шиидхэхэ юумэнүүд олон. Түбхын түрүүндэ эмхидхэл, журам шангадхаха, архидалга болон алкоголизмтай шанга тэмсэл ябуулха ёhотой болонобди. Энэмнай нэгэ үдэрэй кампани бэшэ. Энэ жэлэй үнгэрhэн hарануудай хүдэлмэриин дүн хараад, шэнжэлээд үзэхэдэ, партийна, профсоюзна болон комсомолой зарим организацинуудай хангалтагүйгөөр хүдэлhэниинь, хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие hулаар ябуулдаг байhаниинь элээр харагдана. Ажалай журам зарим тээгүүр сахигдадаггүй, хүдэлмэришэдэй ямаршье шалтагаангүйгөөр ажалдаа гарадаггүй ушар тэрэниие гэршэлнэ бшуу.

Ушарhан дутагдалнуудые үндэhөөрнь зайсуулхын тула предприятиин дирекци болон партком зохихо тобшолол хэнэ, тэдэнэй шалтагааниие шэнжэлнэ. Түбхын түрүүндэ архидалга болон алкоголизмтай ябуулагдадаг тэмсэлые бүри шангадхаха эрилтэ табигдана. Сэхыень хэлэхэдэ, энэ хэрэгнай hүүлэй үедэ зарим тэды hуларан алдаа hэн. Профсоюзай, комсомолой организацинууд болон ниитын бусад эмхинүүд эдэбхигүйгөөр хүдэлдэг болоhон байгаа. Нүхэдэй сүүдүүд, архидалгатай тэмсэл ябуулха талаар комиссинууд, эхэнэрнүүдэй дунда ниитын хүдэлмэри ябуулдаг комиссинууд ехэ юумэ хэжэ шадаха аргатай бшуу.

Бүхы хүдэлмэрөө шэнэдхэн хубилгаха, энээниие нэн түрүүлэн өөрhөө эхилхэ эрилтэ КПСС-эй XXVII съезд табиhан байна. Съездын дүнгүүдые зүбшэн хэлсэhэн комбинадай партийна организациин хамтын суглаан дээрэ энэ асуудал үргэнөөр зүбшэгдөө hэн. Тиигээдшье предприятиин коммунистнууд өөhэдынгөө ажал ябуулгада харюусалгатайгаар, эрилтэ ехэтэйгээр хандадаг боложо байна. Партиин Уставай эрилтэнүүдые заабол дүүргэхэ гэhэн коммунистнуудай эрмэлзэлые дэмжэхэ гэжэ партком оролдолго гаргана. Коммунистнуудай хэлэhэн шүүмжэлхы ажаглалтануудые олондо мэдээжэ болгохын, тэдэниие хүсэндэнь хүргэхын тула хэмжээнүүдые абана.

Шүүмжэлэл ба өөрыгөө шүүмжэлгые дэлгэрүүлхэ асуудалда ехэ анхарал хандуулагдадаг болонхой. Энээндэмнай хамтын суглаан дээрэ, парткомой гү, али партбюрогой заседани дээрэ коммунистнуудай тоосоо зүбшэн хэлсэлгэ ехэ туhа хүргэнэ. Энэ жэлэй эхинhээ хойшо 23 коммунист-хүтэлбэрилэгшэд ажал хэрэг тухайгаа тоосоод байна. Доодо 1-дэхи складай, зомгооhоор плита үйлэдбэрилдэг цехэй, транспортна участогай партийна эхин организацинуудта үнгэргэгдэдэг суглаанууд дээрэ шүүмжэлэл болон өөрыгөө шүүмжэлгэ үргэнөөр дэлгэрдэг гэжэ тэмдэглэмээр. Партийна суглаанай шиидхэбэриие, Уставаар тодорхойлогдоhон эрилтэнүүдые, партийна даабаряа хэр дүүргэжэ байhан тухай коммунистнуудай тоосодог, мэдээсэдэг болоhон ушар, тэдэнэй харюусалгые шангадхана, эдэбхитэй хүдэлхэ арга олгоно бшуу.

Элирхэйлэгдэhэн дутагдалнууд, шүүмжэлхы ажаглалтанууд зүн дэгээн усадхагдашаха бэшэ. Эндэ эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулха шухала. Зүгөөр коллектив бүхэндэ, цеховэ, партийна организаци бүхэндэ энэ хэрэг hайнаар бүтэнэ гэжэ хэлэхын аргагүй. Гэр барилгын цехэй, ажаhуудалай-коммунальна таhагай, электроцехэй, доодо 2-дохи складай партийна организацинуудта энэ шухала хүдэлмэри муу байдалтай. Парторгнууд нүхэр Мисник, Катаманова, Хрущев, Сырцева гэгшэд hанаhанда хүрэмөөр хүдэлнэгүй.

Жэшээнь, доодо 1-дэхи складай хүдэлмэришэд ажалладаг газартахи байдалымнай гуримшуулыт гэжэ үнинhөө хойшо эрилтэ табидаг юм. Хүдэлмэрилдэг талмайнь хажуугаар автомашинанууд таhалгаряагүй hүндэлжэ, тооhо үрхирүүлжэ байдаг. Иимэ газарта ажал хэхэ гээшэ гайтай гүб даа. Бэшэшье дутуу дунда юумэнүүд эндэ олон. Цехэй хүтэлбэрилэгшэдэй, партийна организациин секретарьнарай дааhан хэрэгтээ эрилтэ багатайгаар хандадаг байhанай хойшолон гэжэ онсолон тэмдэглэе.

Партийна хүдэлмэриин онол болон дүршэлые нарижуулан hайжаруулгада партийна болон гүрэнэй журам бэхижүүлгэ нүлөөлхы ехэ үүргэ дүүргэхэ арга боломжотой. Шүүмжэлэл болон өөрыгөө шүүмжэлгые дэлгэрүүлхэ талаар партийна хэдэ хэдэн организацинууднай мүртэй хэмжээ абанагүй гэhэн ажаглалта хээгүйдэ аргагүй болоно. Иимэ байхалаараа комбинадай парткомой энэ талаар шэнэдхэн хубилгамаар хүдэлмэри нилээд ехэ гэжэ ойлгонобди. Цеховэ партийна организацинуудай секретарьнарай ажал ябуулга коммунистнуудай зүгhөө, парткомой зүгhөө мууса шэнжэлэгдэнэ. Тэдэнэрнай үйлэдбэриин асуудалаар бэеэ hамааруулна, харин партийна хүтэлбэриин асуудалые залан шууд шиидхэжэ шаданагүй бшуу.

Хүнүүд тушаа ёhотоор анхаралаа хандуулжа биранагүйбди. Энэ манай хүдэлмэриин ехэ дутагдал болоно. Тус асуудалые шиидхэлгэдэ эрид хубилалта түйлаха уялгатайбди.

«Манай зарим хүтэлбэрилэгшэд ажахын кампанинууд тухай, hүнэй оросо болон малай шэгнүүрэй нэмэлтэ, тонно, кубометр тухай хэрэгээ мэдэнгээр, угаа урмашан хөөрэдэг. Харин хүнүүд тухай, тэдэнэй дүүргэдэг ниитын, социально-экономическа научно-техническэ үүргэ тухай асуудалнууд харагдангүй, хажуу талада үлэшэдэг», —гэжэ КПСС-эй ЦК-гай июлиин (1986 он) Пленум дээрэ тэмдэглэгдээ hэн. Энэ тон шухала заабари мүн. Шүүмжэлэл ба өөрыгөө шүүмжэлгые дэлгэрүүлхэдээ, имагтал хүнүүдэй талые баримталха, тэдэнэй оюун ухаанда, бэлиг шадабарида түшэглэхэ уялгатайбди.

П. ПАРЫГИН,
Онохойн модоной промышленна комбинадай парткомой секретарь.

Коммунис ажалай ударник, токарь Александр Дмитриевич Калчин авто-заhабарилгын Шэнэ-Бэрээнэй гол заводто амжалтатайгаар хүдэлнэ. Тэрэ халаанайнгаа даабарии 120—130 процент дүүргэдэг, коллективэйнгээ түрүү хүдэлмэришэдэй нэгэн юм. Партиин XXVII съездын шии… рэтэй түр… тула дүршэ… рижуулжа, … лана.

ЗУРАГ ДЭ… чин.

ХҮНДЭТЭЙ ТҮМЭР ЗАМШАН

Зураглал

Эртэ үглөөгүүр түрүүшын халаанда гараhан хүдэлмэришэдэй заводой проходнойгоор олоороо цех руугаа яаралгүй ошохыень харахадаа, тэдэнэй дунда hаншагаа сайhан наhажаал зоной омог дорюунаар алхалхыень заабол обёорхош. Буряадай гигант-локомотив вагон заhабарилгын заводые барилсаад, эндээ удаан саг соо хүдэлжэ, наhанайнгаа амаралтада гараhан ажалай ветеранууд жагсаалдаа зандаа. Тэдэнэй нэгэн локомотив-хабсаралгын цехтэ ажалладаг Бадма Сандакович Батуев болоно. Балшар багаhаа хара ажал хэжэ хүдэржэhэн энэ хүниие харахада, гансал толгойдонь «сагаан хюрүү» буунхай, үтэлhэнэй ондоо тэмдэггүй. Залуугайхидаал ябадалынь хүнгэн, бэень хүдэр зандаа юм.

Заводой олонхи цехүүдэй үшөөл баригдажа байхада, 1937 ондо Постышевэй нэрэмжэтэ ФЗУ дүүргээд, тэрэ токарёор хүдэлжэ эхилhэн намтартай.

— Тиихэ үедэ орон доторнэй стахановска хүдэлөөн үргэнөөр дэлгэржэ байгаа. Бишье энэ хүдэлөөндэ оролсожо, хоёр станок дээрэ хүдэлжэ эхилээ hэм. Хүн зоной эдэбхи үүсхэл ехээр бадараа. Анхан үзэгдөөгүй рекорднууд түйлагдаа. Энэнь дэмжэгдэжэ, hүүлдэ бүгэдын нормо болодог бэлэй. Тиигэжэ хүн зоной hуудал байдал нилээд hайжаржа эхилээд байгаа. Фашис Германиин дайгаар ороходо, байдал хубилжа, сэрэгэй продукци гаргажа эхилээ hэмди,— гэжэ Б. С. Батуев домоглон хөөрэнэ. — Тиин заводой олонхи хүдэлмэришэд Эсэгэ ороноо хамгаалхаяа баруун фронт мордоо hэн ааб даа. Түрэл предприятидаа үлэhэн хүдэлмэришэд «Бүхы хүсэеэ — фронтдо, бүхы хүсэеэ—илалтада» гэhэн уряа доро хүдэлжэ, халаанайнгаа даабариие хэдэ дахин үлүүлэн дүүргэжэ, рекорднуудые түйлэдаг hэн. Харуулдагша Е. Курочкин үдэр бүриингөө нормые 1100—1200 процент дүүргэжэ, ажалай баатаршалга харуулhан габьятай. Иимэ жэшээнүүд олон hэн. Мүн эхэнэрнүүд, үхибүүдшье 1,5—2 халаанда хүдэлөөд, гэртээ ошохо забдагүй цех соогоо бага зэргэ нойрсон амарха баатай болодог бэлэй.

Ганса өөрынгөө урдахиие хараад эрхимээр хүдэлхэ бэшэ, харин фронтдо мордоhон нүхэдэйнгөө оронда заводто хүдэлхэеэ ерэhэн залуушуулые, эхэнэрнүүдые hурган хүмүүжүүлхэ уялгатай байгаа. Тиихэдэ, мүн дайнай хойто жэлнүүдтэшье тэрэ зуу гаран хүниие мэргэжэлдээ hурганан байха юм. Фронтдо амин шухала хэрэгтэй паровоз, вагон, миномедой hомо болон сэрэгэй бусад продукци ехээр гаргахын түлөө хүсэ шадалаа шангадхан, гурба-дүрбэн станок бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэжэ, дайсаниие дараха хэрэгтэ өөрынгөө багаханшье hаа хубитые оруулаа. Шэн габьяата ажалайнгаа түлөө 1943 ондо тэрэ республикын Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдажа, Илалтын үдэрые ойртуулхын тула бүри оролдосотойгоор хүдэлөө. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн илалтаар дүүрэжэ, заводой коллектив амгалан байдалай продукци гаргажа эхилээ hэн. Фронтhоо олон хүдэлмэришэд нютагаа бусажа, түрэл заводтоо ажалай баатаршалга харуулан хүдэлжэ эхилээ бэлэй. Ороной hандарhан завод, фабрикануудые бодхоохын тула, паровоз, вагонууд олоор хэрэгтэй болоо hэн. Заводой хүдэлмэришэд энээниие hайн ойлгожо, эдэбхи үүсхэл гарган ажаллаа. Станогой бага зэргын заhабариие өөрөө хэжэ, зогсолтогүйгөөр хүдэлгэхэ, мүн ашаглагдаха болзорыень утадхаха гэhэн үүсхэлые Бадма Сандакович дэмжэжэ, абаhан уялгаяа, түсэбтэ даабаринуудаа сүм дүүргэдэг hэн. Иимэ амжалта түйлахын тула уралан нарижуулгын ульhатай, продукци гаргалгын технологидо hайн мэдэсэтэй байха хэрэгтэй бшуу. Удаан саг соо хүдэлжэ, баян дүй дүршэлтэй болоhон энэ хүндэ иимэ шадабари байгаал даа. Тиимэhээ ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, продукциин шанар нарижуулан hайжаруулха талаар уралан нарижуулгын хэдэн арбаад дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлhэн юм. Мүн байгша оной эхинhээ уралан нарижуулгын хоёр дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлээ.

— Мүнөө эрдэм, техникын дэбжэлтын үндэhэ hуури дээрэ ороной социально-экономическа хүгжэлтые хүрдадхаха гэhэн хүнгэн бэшэ зорилго бидэнэрэй урда табигдаба. Иимэ зорилгые сүм бэелүүлхын тула хүн бүхэн ажал хэрэгтээ харюусалга ехэтэйгээр хандажа, гушаад онуудай стахановецуудай жэшээгээр эдэбхи үүсхэл гарган, ажалай рекорднуудые түйлан ажаллаха ёhотой гэжэ hананаб. Мүнөө үеын хүдэлмэришэд бүтээсэ ехэтэй оньhон орёо техникэ ашаглаха баян эрдэм мэдэсэтэй болонхой ха юм даа. Саашадаашье шэнэ техникэ, тухеэрэлгэнүүд үйлэдбэридэ тодхогдохо юм. Заводто хүдэлхэ үедэмни станок болон тухеэрэлгэнүүд гурба дахин шэнэлэн hэлгэгдээ. Гадна паровозой орондо хүсэтэ электровозуудые заhабарилнабди. Жэл үнгэрхэ тума, ажаллахада, hонирхолтой болоно,—гэжэ Бадма Сандакович хөөрэнэ.

ЛВРЗ-дэ ажалайнгаа намтар эхилhээр алтан ойгоо тэмдэглэхэеэ байhан ажалай энэ ветеранай хэлэhэн үгэнүүд хүниие үнэншүүлмэ шэдитэй. Ажалай баян ёhо заншалтай заводой коллектив урдаа табигдаhан зорилгонуудые амжалтатайгаар дүүргэхэ арга шадалтай. Эндэ республика доторөө суурхаhан кадрова хүдэлмэришэд олон. Уг залгамжалуулан олон залуу хүдэлмэришэд урган гараа. Бадма Сандаковичай hурган хүмүүжүүлhэн хүнүүд тэдэнэй тоодо оролсоно. Б. С. Батуевай ажалай hургуули гараhан П. Павлов, В. Николаев, О. Котов болон бусад мүнөө өөhэдөө залуушуулые хүдэлмэридэнь дадхаан hургана. Олон ондоо мэргэжэлтэдые hурганайнгаа, ажалдань дүршүүлhэнэйнгээ түлөө «Залуушуулай hурган хүмүүжүүлэгшэ» гэhэн ВЛКСМ-эй ЦК-гай тэмдэгээр тэрэ шагнагдаhан байна. Мүнөө түрэл заводынь үргэдхэгдэнэ, hэльбэн шэнэлэгдэнэ. Уламжалан завод бүри ехэ продукци гаргаха, кадрнууд ургаха зэргэтэй. Тиимэhээ заводой ажалай ветеранууд залуушуулые hурган хүмүүжүүлхэ хүдэлмэреэ багаханшье hуладуулнагүй.

«Ахамад үеын дүй дүршэл дээрэ залуушуулые hурган хүмүүжүүлхэ... Ямар залуушуулые мүнөө хүмүүжүүлнэбибди, тэрээнhээ ороэдүймнай ехэнхидээ дулдыдаха» — гэжэ КПСС-эй XXVII съезд дээрэ хэлэгдэhэн КПСС-эй ЦК-гай Политическэ элидхэл соо тодоор тэмдэглэгдэнхэй бшуу.

«Гансал ном уншаад, коммунизмда hуража болохогүй, харюусалгатай хэрэг даалгангүйгөөр, харюусалга хүмүүжүүлжэ болохогүй» гэhэн В. И. Ленинэй hургаалые заводой үнинэй хүдэлмэришэд мартадаггүй, бодотоор бэелүүлхые оролдодог гээшэ. Тиихэдээ Б. С. Батуев энэ хэрэгтээ юрын уялгада шэнгээр хандадаг бэшэ, харин үнэн сэдьхэлэйнгээ ульhые зорюулдаг зантай. Өөрынгөө орондо ёhотойл халаан орхихомни гэжэ бата этигэнги ябахада, ханамжатайшье, хабархамааршье бшуу.

— Мүнөө хүдэлмэришэдэй ажаллаха, амарха эрхэ байдал нилээд hайжаруулагдаа. Заводой бүхы талмай болон соцгородок болбосон түхэлтэй болгогдоно. Байрын гэрнүүд олоор бодхоогдожо, гэр байраар хангалга hайжараа. Хүдэлмэришэн хүнэй түлөө иимэ ехэ оролдолгын гаргагдажа байхада габшагайгаар ажаллаха хэрэгтэй,—гэжэ Б. С. Батуев хөөрөө hэн.

Зүб даа. Үнэхөөрөө үнэн шударгыгаар ажаллажа хүн зоной дунда хүндэтэй, алдар солотой болодог ха юм. Энээниие залуу хүдэлмэришэдэй hургаал абамаар ажалайнь намтар бодотоор гэршэлнэ. Бадма Сандакович Ленинэй, Ажалай Улаан Тугай орденуудаар, хэдэн медальнуудаар, РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаhан, «СССР-эй хүндэтэ түмэр замшан», «Заводой ажалай хүндэтэ ветеран» гэhэн нэрэ зэргэнүүдтэ хүртэhэн байха юм.

Д. АМОГОЛОНОВ.

Үйлэдбэриин «Востсибуголь» нэгэдэлэй предприятинуудай коллективүүд «Шахтерой шэн габьяа» гэhэн шанда хүртэхын түлөө байгша оной эхинhээ социалис мүрысөө дэлгэрүүлэн ажаллажа байнхай. Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгэдэ ехэ үүргэ нүлөө үзүүлхэ ёhотой энэ мүрысөөндэ Эрхүүгэй, Шэтын областьнуудай, манай республикын шулуун нүүрhэнэй уурхайн коллективүүд хабаадана. Холбоолжоной уурхайн 56 коллектив мүрысөөндэ оролсожо, үндэр үрэ дүнгүүдые түйлана.

САГЫЕ АХИ…

Байгша оной найман hарын дүнгүүд согсологдожо, мүрысөөнэй ээлжээтэ шатада илаhан коллективүүд тодорхойлогдоо. Тэрэнэй ёhоор, Холбоолжоной уурхайн Феоктист Николаевич Бакшеевэй хүтэлбэрилдэг экскаваторай экипаж нэгэдэхи hуури эзэлбэ.

Феоктист Николаевич — предприятиин хүндэтэй хүнүүдэй нэгэн юм. Тэрэ Арадуудай Хани барисаанай, Ажалай Алдар Солын III шатын орденуудаар, «Шахтерой алдар солын» бүхы гурбан шатын тэмдэгүүдээр шагнагдаhан, «Буряадай АССР-эй габьяата шахтер» гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэhэн байха юм. Баян дүршэлтэй, шадабаритай болоhон энэ хүн мүнөө предприятиин бригадирнуудай соведые хүтэлбэрилнэ. Уурхайда ашаглагдажа байhан бүхы экскаваторнуудые хабсарган суглуулгада тэрэ хабаадалсаhан байна. Предприятиин олохон залуу шахтернуудые hурган хүмүүжүүлжэ, горнягай бэлэн бэшэ харгыда гараа. Тэрэнэй ажалай hургуули гараhан машинистнууд О. К. Луценко, А. А. Филиппов, В. Н. Федоров гэгшэд багшатаяа нэгэ экипажда ажаллана. Жэлэй эхинhээ эбтэй эетэй энэ коллектив 2 миллион кубометр газар малтажа, мүнөө октябриин тоосоогоор хүдэлнэ.

КПСС-эй XXVII съездын делегат, Ажалай Улаан Тугай 2 орденоор шагнагдаhан Анатолий Кузьмич Шевченкын хүтэлбэрилдэг экипаж мүрысөөндэ илажа гараhан кол… оролсоно. Тус экипа… Гармаев, Е. В. Ерхов… ев гэгшэд А. К. Шев… мүүжүүлhэн машини… тябриин революциин… лотор арбан хоёрдо… түрүүшын хоёр жэл… ринуудые сүм дүүр… тэдэнэр гаргажа, … дэлгэрhэн социалис… табиhан байна. Эдэ… хүдэлдэг энэ коллек… хүрэхын тула орол… лана. Мүнөө тэдэнэр… ябриин түсэбөөр хү…

Эдэ хоёр экипажну… хүдэлмэреэ hайнаа… ажалай, үйлэдбэриин… hанай ашаар амжалт…

ТҮСЭБҮҮД БА ТУЙЛАЛТАНУУД

АЛАС-ДУРНА ЗҮГЭЙ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКА ХҮГЖЭЛТЭ

Экономическа районуудые хүтэлбэрилгэ хадаа манай орон дотор гүрэн түрын хүтэлбэриин таhаршагүй хубинь болоно. Алас-Дурна зүгэй экономическа район хадаа тэдэнэй дундаhаа хэмжээгээрээ эгээл ехэ юм. Тэрэнэй газар дайда 6,2 миллион дүрбэлжэн километр гэхэ гү, али СССР-эй дэбисхэрэй 27,7 процентнь болодог.

Алас-Дурна зүгэй үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые хүгжөөлгэ бата бэхи үндэhэ hууритай: байгаалиин баян ноосэнүүд, таарамжатай hайн экономическа - географическа байдал, түгэлдэр экономическа хүсэн. Совет засагай жэлнүүдтэ эндэ 49 шэнэ хото город бодхоогдоо, харин урда тээнь бии байhан 13 город мүнөөнэй томо ехэ промышленна, транспортна ба соёлой түбүүд болгогдоо. Хабаровск болон Владивосток хотонуудта тус тустаа 600 мянган хүн ажаhуудаг, Харин 1932 ондо мүндэлэн түрэhэн Комсомольск-на-Амуре хотодо 300 мянга гаран хүн ажаhуудаг юм. hүүлэй 20 жэлэй хугасаа соо промышленна үйлэдбэриин хэмжээн 2 шахуу дахин, хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгэ 1,5 дахин ургаа.

Алас-Дурна зүг хоморой болон үнэтэ шухаг металлнуудаар, минералнуудаар, далайн продуктнуудаар, модоор, машина бүтээлгын продукцяар ороноо хангадаг байна. Коксологдодог шулуу нүүрhэн, модон, машина, тухеэрэлгэнүүд болон бусад олон зүйлнүүд эндэhээ гадаадын оронуудта эльгээгдэдэг. Далайн портнууд — Владивосток, Находко, Восточный, Советскэ Гавань, Ази түбиин ба Номгон далайн оршондохи оронуудтай. СССР-эй гадаадын экономическа холбоо барисаае хүгжөөлгэдэ нүлөөлдэг юм.

Гэхэтэй хамта Алас-Дурна зүгые хүгжөөлгэдэ тэнсүүригүй байдал гаргагданхай. Энээнhээ уламжалан, мүнөө дээрээ болбосоруулгын ба түлишын элшэ хүсэнэй hалбаринууд, барилгын бааза, портын ажахы, судна заhабарилга гэхэ мэтэ арадай ажахын эрилтэ хэрэглэмжэнүүдhээ гээгдэжэ байнхай. Алас-Дурна зүгтэ социальна хүгжэлтэдэ дутуу дундануудай ехээр гаргагдаhанhаа уламжалан, манай орон дотор энэ үргэн ехэ нютагта хүн зон үшөөл үсөөн байна. Ушар иимэhээ хүдэлмэриин хүсэн ехээр дуталдана. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачев hаяхан Алас-Дурна зүгтэ ябахадаа, энэ асуудалда анхаралаа ехээр хандуулаа hэн. Энэ хизаар нютагые богони болзорто хүгжөөлтэ ехэтэй арадай ажахын комплекс болгохо шухала гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ.

Алас-Дурна зүгэй байгаали онсо өөрсэ, элдэб янзын юм. Яхадта, Оймякон шадар, бүмбэрсэг дэлхэйн хойто хахад хубида эгээл ехэ хүйтэн болодог. Уссуриин тайгын урда хубида субтропическа ургамалнууд ургадаг юм. Алас-Дурна зүгэй урда хубида барайгар, кукуруза, саахарай свекло, арбуз болон виноград таридаг. Октябрь гаратар уhанда ойможо байхаар сагай улариилтай Примориин хизаарта үргэн олон үзэсхэлэн hайхан санаторинууд, амаралтын байшангууд, пионерэй лагерьнууд байгуулагданхай. Гэбэшье нютагай хүн зоной эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые эдэ бүхы эмхи зургаануудаар гүйсэд хангагданагүй. Туризмые хүгжөөхэ арга боломжонууд үшөөл ехэ.

Алас-Дурна зүгэй байгаалиин элдэб янзын ноосэ баялигууд тэрэниие ороной эгээл баян экономическа районуудай тоодо оруулна. Минерально-түүхэй эдэй ноосэнүүдэй: алтанай, алмазай, сагаан туулганай, вольфрамай, шулуун нүүрhэнэй, илангаяа коксологдодог нүүрhэнэй ноосэ баялигууд ехэ удха шанартай. Ашагта малтамалнуудай—хара туулганай, цинкын, түмэрэй рудагай, шпадай горитой ехэ хубинь эндэ олзоборилогдодог. Алас-Дурна зүгэй тэхи далайнууд олзоборилогдодог загаhанай 40 процентые орондоо үгэдэг байна. Оронойнай уhанай ноосэнүүдэй 30 процентнь, ой модоной 26-hаа дээшэ процентнь Алас-Дурна зүгтэ хүртэдэг.

Гэбэшье хүн бүхэнэй хүртэсэдэ абежа харабал, Алас-Дурна зүгтэ электрын элшэ хүсэ үйлэдбэрилгэ үшөөл хангалтагүй байhаар. Шэнэ ГЭС-үүд баригдана, Алас-Дурна зүгэй бүхы урда хубиин элшэ хүсэнэй ниитэ нэгэн системэ байгуулжа, тэрэниие Түбэй Сибириин элшэ хүсэнэй системэтэй холбохо гэhэн зорилго табигдана.

Ажахыда шэнээр ашаглалгын эрхэ нүхэсэлнүүд барилгые хурдан түргэнөөр хүгжөөхые хараална. Хүн бүхэнэй хүртэсэдэ абабал, Алас-Дурна зүгтэ иимэ зорилготойгоор ниитэ-союзна хэмжээнhээ хоёр шахуу дахин ехэ капитальна hомололгонууд хэгдэнэ. Тиин Владивостогто мүнөөнэй барилга городой гэр байрын фондын гурбанай хоёр хубинь болоно. Үйлэдбэриин ба транспортна барилга үргэнөөр хэгдэнэ.

Алас-Дурна зүгэй барилгын баазые бэхижүүлхэ зорилго табигданхай. Манай орон соохидол адли, предприятинуудые hэльбэн шэнэлэлгэдэ, оньhон техникээр зэбсэгжүүлгэдэ эндэ ехэ анхарал хандуулагдана. Энэ юундэ шухала удха шанартайб гэхэдэ, Алас-Дурна зүгэй предприятинуудта тодхогдон табигдаhан машина, тухеэрэлгэнүүд бүхы орон соохиhоо үлүү ехээр хэрэглэгдэдэг байна.

3200 километр утатай Байгал-Амарай түмэр замай барилгые түгэсхэжэ, поезднуудые ябуулга зүүн районуудай үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые хурдан түргэнөөр хүгжөөлгын зорилгонуудые шиидхэлгэдэ айхабтар ехэ үйлэ хэрэг болоhон байгаа. Ашаа зөөлгые үнэгүй болголго промышленностиин шэнэ hалбаринуудые — хара металлургиие, машина бүтээлгые, целлюлозо-саарhанай, химическэ ба бусад hалбаринуудые байгуулха, бии байгаа hалбаринуудые улам хүгжөөхэ арга олгохо юм. БАМ-ые зубшуулан ой модоной-промышленна томо ехэ районууд байгуулагдана.

Районой хүдөө ажахын жэлэй бүхы продукци хэдэн миллиард түхэригоор сэгнэгдэдэг, гэбэшье нютагай эдеэ хоолой ноосэнүүд хүн зоной эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые оройдоол хахад хубяар хангадаг байна. Эгээл тиимэhээ саашадаа хүдөө ажахые мал ажалай шэглэлтэй болгохоор, мүн хартаабха болон овощ ехээр тарижа ургуулхаар хараалагдана.

Алас-Дурна зүгтэ хоморой шухаг болон үнэтэ металлнуудые, минералнуудые ехээр олзоборилхо, түлишын промышленностиие, электрын элшэ хүсые хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ, загаhа ехээр барихa, далайн продуктнуудые олзоборилхо, тэдэниие болбосоруулха, соя, барайгар болон бусад хүдөө ажахын продукци горитойгоор үйлэдбэрилхэ гэхэ мэтэ ажал хэрэгүүд 2000 он болотор СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүдээр түсэблэгдэнхэй.

Тиигэжэ Алас-Дурна зүгые тон богони болзорто арадай ажахын эгээл үргэнөөр хүгжэhэн комплекс болгохын тула байгаалиин, экономическа, техническэ болон бусад эрхэ нүхэсэлнүүд бии. Энэ зорилгые шиидхэлгэ нэн түрүүн үрьhаламжын зүб политика бэелүүлхэ, экономикын бүхы hалбаринуудые оньhон техникээр хурдан түргэнөөр зэбсэгжүүлхэ, промышленностиин, хүдөө ажахын, транспортын, хэлхээ холбооной, социальна байгууламжын хүгжэлтын эгээл таарамжатай, ашаг үрэ ехэтэй тэнсүүриие шэлэжэ олохо эрилтэ табина бшуу.

Федор ДЬЯКОНОВ,
СССР-эй Госпланай дэргэдэхи үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые шэнжэлхэ соведэй секторые даагша.

(АПН).

ХАНГАЙН ДУУШАН

Ангууша хүн модон соогуур үнжэн хонон ябахадаа, хүбшэ тайгые сээжээр тооной мэдэжэ, делен дабхар дабаанай оройдо гарахадаа тунхарихагүй. Тиимэһээ уула хадын һайханиие, ан гүрөөлэй олониие, ангууша зоной зоригые магтан дуулаха хүсэл Даша-Дэмбэрэл Дугаровай сэдьхэлдэ түрөө бэзэ.

Удангүй Даша-Дэмбэрэл Дугаров журналистын мэргэжэл шудалаа. Тэрэмнай түрүүшээр аймагай газетэдэ ажаллажа эхилбэ. Тиигэһээр «Буряад үнэн» газетын корреспондентээр Зэдын, Хяагтын, Яруунын аймагуудаар хүдэлһэн юм. Газетын даабараар ябаһан газар бүхэнһөө хүдөөгэй малшадай, механизаторнуудай, соёлой ажал ябуулагшадай болон бусад зоной ажабайдалай тухайда һонирхолтой статья, зураглал, мэдээсэлнүүдые сэг үргэлжэ толилуулдаг һэн. Анхан түрүүшын рассказ найруулгаар ехэ литературада өөрынгөө зүргэ тэрэ гаргаа. Арбаад жэлэй саана залуу автор уран зохёолой удаадахи шатые дабажа, ниилээдэй томохон повесть найруулжа, ном болгон хэблэһэн юм. Мүнөө орьёл үндэртэ дуратай хүмүүн буряад литературын эгээл үндэр дабаан болохо романай хэблэлдэ аһалдажа, «Хангай» гэһэн трилогиин нэгэдэхи номые түгэсэн хэблүүлбэ.

Би хадаа уран зохёолшо Д-Д. Дугаровай зохёохы ажалые һайн мэдэхэ гэжэ хэлэхэ зэргэгүйб. Уран зохёолшын ном бүхэнэй хэблэгдэхэ гаргажа хабаатай [illegible] тэлархаһам. Тэрэнэй зарим рассказ, тужа, романиие уншаһан, рецензи бэшэһэн, зүбшэн хэлсэлгэдэ табиһан байһаб. Мүнөө дүү нүхэрэйнгөө алтан ойгоо тэмдэглэжэ байхада, тэрэнэй литературна ажал ябуулга тухайда хэдэн үгэ хэлэхэ дурамни хүрэһэн байгаа.

«...Үүлэгүй һаруулхан огторгой доро хүжэ нэлэнхы хушата тайга уняар татанхай, хобоодол жалганууд сооһоо үнэгэнэй харанхые хоргодуулһан дал һүүдэртэһэн үндэр шэлэнүүдэй саһата оройдо наранай түрүүшын туяа улайран тудашанхай, зоригтуу хүнэй һүрые даралмар хүлэлэн, зоригтойшуулые мэдэгдэдэгүй намтар гүн худар дуудаһан эрлиг Хангай һүрэгтэ орошон байна. Энэл даа, Ганбатын үнинһөө хойшо сэдьхэлыень дуудаһан хизаар. Мэдэгдэдэгүй баяр залуу ангуушанай зүрхые үлгыдэнэ...» — гэжэ мүрнүүдые уншахада, автор түрэл байгаалиа һайн мэдэхэ гэжэ ойлгохоор. Энэ хангайн темэ бүхы зохёолнууд соонь дабтагдан, үлхэлдэн, үргэлжэлһэн хэбээр. Хангай [illegible] бүхэндэ тоо[illegible]шаг һай[illegible] барагда[illegible] дайдын. [illegible]эшэ хүн[illegible]. Гэбэшье Байгал шадарай хада хабсагай, уулануудые зураглажа шадаа, оюун хурса үнгэ шэрыень [illegible] зураглана. [illegible] үе сагта [illegible]ё һайхан [illegible] һанахаар: [illegible]бал, огто [illegible] саһан [illegible] — сагаан. [illegible]һан доо[illegible] үзэсхэлэн [illegible]атай хэб[illegible] сооһоо [illegible] соогуурнь [illegible]хэнүүдэй, [illegible] томо[illegible]үрнүүдэй [illegible] хара[illegible]й нурал[illegible]лган, ойн [illegible] тухай Д-Д. [illegible] соо үнэн [illegible] байха юм. [illegible] бүхэндэнь [illegible] ажабай[illegible] хэрэгтэй [illegible]. Түрэһэн байгаалиие аршалан, эко[illegible]ыгые хүг[illegible]ко тухай [illegible]даа ган[illegible]сал нютаг зон газар дайдынгаа байгаалида һүгэдэн мүргэдэг байһан гээшэ ааб даа, харин мүнөө тэрээнтэй тиигэжэ гоёолдохоёо болижо, хайша хэрэгээр хандадаг болоһониинь мэдээжэ. Томо-томо городуудай фабрика, заводуудай даг хара утаан уняар ойро шадарай ой модоной амидаралда хоро үзүүлэн, набша намаагнь шарлуулан, хараһаар байтар хатааха юм. Нютаг бүхэндэ тооной леспромхозууд тогтоогдожо, ой модые үндэһөөрнь хиргажа, хүбшэ тайгын шэмэг болохо хуша мододые гамнангүй һалгана. Гадна ган гасуур жэлдэ гал түймэр алдагдан, хаа хаанагүй түйлай ехэ «ногоон алтан» баялигые хара хөөргэдэһэн болгон һалгана. Ой тайга соохи унуули үмхи нүүлэнүүдые усадхажа, түгсүүл орбонгуудые арилган хуряажа, түймэртэ ороһон газарта сагдуул мододые тарижа, жэгтэй һайхан сэсэрлиг ургуулха гээшэмнай агуу ехэ ажал мүн.

«...Булган үсэгэлдэрэйнгөө байһан үндэр оройдо бэшэ, тэз дорохоно хэрмэнэй хурилда дүтэ бууржа ерээд һууна. Үрзэгэр һахалынь сэнтэжэ, сайшанхай харагдана. Энээгээрнь багсаахада, хурил соо орожо хоноогүй хэбэртэй..» — гэжэ уран зохёолшо үнэншэмэ тодоор бэшэһэн байна. «Хара булган» гэһэн номой автор булганай зурагые бодото бэеэрнь буулгаһан юумэдэл зураглажа шадаа. Тэрээнһээ гадна ондоошье ангуудые: хэрмэн, үнэгэн, гүрөөһэд болон бусад амитадые мэдэхэгүй зоной мэдэжэ абахаар зураглаха юм. Жэшээлхэдэ, нэгэ үлэгшэн шоныи өөрынгөө нарай гүлгэдые урилан зөөхэдэ, хүнэһэн болоһон үхэрэйнгөө һархинсаг соо тэдэнээ хэжэ, тэрэ үргэбшээ амандаа зуугаад ябаһаниинь арьяатад амитадай һүбэлгэн ухаае үшөө дахин гэршэлнэ. Нээрээшье, ан бүхэн гээшэмнай сэсэн, һонор, мэхэтэй байдаг гэжэ мэдээжэ. Тиимэл хадаа тэдэнэр арьяатан дайсадайнгаа аманда оронгүй амидаран ябадаг ха юм. Зүгөөр хоёр хүлтэй арьяатанһаа бэеэ абаржа шадангүй, тэдэнэй олзо боложо хосорно, тоонь хорожо байна. Энэ ёһоороо ан гүрөөл үсөөрхэ болоо һаа, уг унгяараа хюдагдан хосорхонь гээшэл. Ушар иимэһээ «Улаан дэбтэрэй» алтан бэшэлгэтэй хуудаһан дээрэ үнэтэй сэнтэй ангуудай нэрэнүүд бэшэгдэнэ, тэдээн тээшэ буугай ама шэглүүлхэгүй гэжэ хуулияар хоригдонхой. «Улаан дэбтэрэй» үргэлжэлэл шэнгеэр, Д-Д. Дугаровай номуудай олон мянган уншагшадай анхарал татан байхадань, урма баяр түрүүлнэ.

«...Удангүй шэнэбтэр «ГАЗ-67» ерэжэ зогсобо. Түрүүшээр сайруу үнгэтэй полушубкатай, ондатра малгайтай, ноён хүн янзын, набтаршаг бүдүүн хүн гаража, хойноһоонь Жэгжэд аха, ногоон бушлат үмдэһэн, валенкатай, баһал ондатра малгайтай залуу хүн газарта буубад...» — гэһэн мүрнүүдые уншахадаа, досоо муудахаар. Эдэ — хүндэл адли хүнүүд, бэшэ зонһоо юугээршье илгардаггүй, зүг...р нюуса далда хэрэг хэжэ ябаһан ангууша браконьернүүд болоно. Хүнгэн хурдан машинануудтай, мэргэн буу шуутай хүнүүд ан гүрөөлэй хойноһоо уланхадан, үргөөл туулга хэхэ гэжэ заха хизаар хүрэжэ ерэбэ ха юм. Иимэ хүнүүд Хамар дабаагаар, Саянай мундаргануудаар, Баргажанай хадануудаар, Яблан үндэрэй хормойгооршье гүйлгэлдэжэ болохо байна бшуу. Тэдэ хоморой анда, миинтэ мяханда, үнэтэй сэнтэй арһандань хорхойтон, тэдэниие хюдаха «эрдэмые» бүрин шудаланхай: улай ехэтэ үргөөл хэхэ, хужарта отон буудаха, һүниин харгыгаар хурса гэрэлээр ангуудые һаргаажа алаха... Улайша зониие өөһэдыень онсо хурса туягаар тудуулан аблажа, тэдэниие хуулиин хатуугаар хэһээхэ тухай уран зохёолшо ном бүхэн соогоо уряална. Гансал газар дайдын ан гүрөөлые хюдахаһаа байтагай, уһан далайн омоли загаһые олзолон губшажа, үгышье һаа, агаарай жэгүүртэ шубуудые буудажа, алажа ябаһан хулгайша ангуушадтай хуулита ёһоор тэмсэхэ тухайда бүгэдэ зондо тэрэ һануулна. Байгал шадарай байгаалиһаа браконьер дээрмэшэдые үгы хэлгэн хадаа нангин зорилго болоно.

Манай Буряад ороной уран зохёолшо-прозаик оорынгоо түрэһэн нютагай байгаалиие хамгаалан, газарайньшье, уһанайньшье, агаарайньшье баялигые элбэг дэлбэг болгон үдхэхэ хүсэлтэй байһанаа номууд соогоо элирхэйлнэ.

«Хангай» гэжэ романай авторай һанаашаар, манай эндэхи хада уулада гараһан зон үзэсхэлэн һайхан байгаалиинь һалгаха, хорооха бэшэ, харин мүнхэлэн харуулха-гэһэн зэр зэбсэгтэй: киноаппарадтай, фотоаппарадтай, магнитофонтой ябаха ёһотой. Эрдэм шэнжэлгын ёһоор, түрэл нютагайнгаа байгаалиие улам бүри арьбадхан хүгжөөхэ агууехэ түсэбые дэмжэнэ. Тиигэжэ Сибириин заха хизааргүй дайдые заповедник-сэсэрлиг шэнгеэр һалбаруулхын түлөө тэмсэхэ уряал түхеөнэ.

Даша-Дэмбэрэл Дугаров уран зохёолдо даамайгаар, даасатайгаар, далайса ехэтэйгээр ажалладаг. Уран зохёолшын түрүүшын ном — «Хара булган» 1969 ондо мүндэлөө бэлэй. Удаадахи тууҗань — «Хаанабши, минии һолонго?» гээшэнь 1971 ондо хэблэгдээ. Эгээл томо зохёолынь — «Хангай» гэжэ романиинь 1984 ондо гараһан байха юм. Зарим номуудынь Москва хотодо хэблэгдэдэг болоҗо байнхай, тэдэниень ород литературын эрхим прозаигууд оршуулдаг. Тэдэнэй нэгэниинь — Анатолий Ким. Уран зохёолшо энэ нүхэртэеэ хани барисаагаа улам бүри бэхижүүлхэ ёһотой.

Д-Д. Дугаровай литературна анкетэ-намтар иимэ: 1960-аад оной эхеэр Буряадай залуу уран зохёолшодой ээлжээтэ конференциин семинарта түрүүшынгээ рассказуудые зүбшэн хэлсэлгэдэ табижа, хатуушаг шүүмжэлэл шагнажа, һургаал болгон абаһан байха. 1969 ондо Залуу уран зохёолшодой бүхэсоюзна табадахи конференцидэ хабаадажа, түрүүшынгээ тууҗые семинарай зүбшэн хэлсэлгэдэ табяад, алдар солото ахамад нүхэд — Г. Марков, А. Ананьев, Е. Пермитин гэгшэдэй хэшээл шагнаха талаантай байгаа. Мүнөө Буряадай Уран зохёолшодой холбооной аппарадта Д-Д. Дугаров тон шухала ажал ябуулжа байдаг.

Даша-Дэмбэрэл Дарма-Базарович Дугаровые буряад уран зохёолшод соогоо ута, дабхар нэрэ обогтой гэлсэдэгбди. Тиимэһээ ута нэрэдээ хүрэмэ олон боти номуудые бэшэжэ, арад зонойнгоо алдар солые дуудан ябаг лэ гэжэ үреэхэ байнабди.

Цыден-Жап ЖИМБИЕВ.

СОШОРДОМО ДОХЁО

«ХЭН МАШИНА ҮГЭХЭНЬ ААБ?..»

Соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй 5-дахи съездые угтуулан, Түнхэнэй райондо эмхидхэлэй комитет бии болгогдоһон юм. Мүнөө тэрэ комитедэй ударидалга доро нютаг бүхэндэ суглаануудые үнгэргэжэ, районой соёлшодой конференцидэ делегадуудые һунгаха хүдэлмэри ябуулагдажа байнхай. Мүн соёлой байшангуудай, клубуудай, спортивна байрануудай, библиотекэнүүдэй харалгын конкурс соносхогдонхой.

Мүнөө соёлой хүдэлмэрилэгшэд таряа хуряагшадые хангахадаа, съездые угтуулан, һонирхомо, гүнзэгы удхатай программа харуулха ёһотой. Гансал ябажа ерэһэндэ тоотой болохогүйн тула ажалша зонойнгоо нюдэнэй хужар, шэхэнэй шэмэг боломо хатар наада, дуу аялга бэлдээ һаа, таряашадта тон үнэтэ бэлэг болохо байна бшуу.

Хэрэнэй соёлой байшангай хүдэлмэрилэгшэдтэй бидэ энээн тушаа хөөрэлдөө һэмди. Бэлэдхэл багатай энэ коллектив концертээрээ ажалшадые һонирхуулжа шаданагүй. Концертнэ номернуудаа шэнэлхыень КПСС-эй райком дурадхаа.

Районой соёлой байшангай агитбригадын коллектив ургаса хуряалгын үедэ ажалшадые гурба дахин хангаха уялгатай юм. Мүнөөдөө тэдэнэр районой доодо ажахынуудаар — «Маяк», Ленинэй нэрэмжэтэ, «Восточные Саяны» болон «Мир» колхозуудаар ябаад байна.

— Манай концертнэ программа хадаа тиимэшье һонин бэшэ, номернууднай үсөөн. Баянисттай табан хүн ябанабди. Юуб гэхэдэ, эхинһээ эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулагдаагүй гээшэ. Бэлэдхэлнайшье тиимэшэр даа,— гэжэ гитара дээр наадажа, дуу дууладаг Сергей Бобков хөөрэбэ.

Энэ нүхэр тон зүб хэлэнэл даа. Концертын 6—7 номерто тиимэ ялас гэмэ һонин гэхэ гү, али һайшаагдамаар зүйлнүүд үгы тооной. Артистнар өөһэдөөшье зүрхэ алданги маягтайнууд. Эндэмнай ямар уран һайханай номернууд хэрэгтэйб? Амжалта тээшэ уряалһан галтай, соттой, ажалшадай сэдьхэл зүрхые уяруулмаар, эршэтэй ажалда зоригжуулхаар номернууд хэрэгтэй бшуу.

Шаргал таряанай долгилон байхада, хатар нааданай нюдэ һаргама таатай костюм үмдөөд наадахада, ямар гоёб? Теэд агитбригадада костюм байхагүй.

Нэгэ үгөөр хэлэбэл, агитбригада концертнэ программаяа шэнээр хаража үзэхэ ёһотой гэжэ һанагдана.

Тиигэбэшье агитбригадын гэшүүд Е. Прокофьева, Л. Ангаев, А. Брянский, О. Ганжеева гэгшэд ехэла оролдолго гаргана. «Знание» бүлгэмэй районно эмхиин лектор Б. С. Егодуров тэдэнтэй хамта ябалсажа, таряашадтай хөөрэлдөө үнгэргэнэ.

Гэхэ зуура агитбригада өөһэдын мэдэлэй машинагүй. Энээнһээ болоҗо, зарим үедэ хүдөө гараха болзортоо гаража шаданагүй. «Мүнөөдэр хэн машина үгэхэнь ааб? Хэнһээ эрихэмнайб?» — гэжэ хоорондоо бүтүүхэн зүбшэлдөөд, тэдэнэр үглөө бүри хүн бүхэниие шарайшалха, гуйха баатай болодог. Тиигэжэ арга хургаяа бэдэрэн, «талаангай» тудаа һаа, ажахынуудай таряашадта зоридог.

Хүдөөгэй ажалшадай халуун хаһын ороод байхада, соёлшодто иимээр хандажа болохо гү? Үгы гэжэ һанагдана. Юуб гэхэдэ, хүнүүдтэ эдихэ хоолһоо гадна сэдьхэлэй «тэжээл» хэрэгтэй гэжэ мэдээжэ бшуу. Райсоведэй гүйсэдкомой соёлой таһаг энээн тушаа бодожо үзэхэ аа гү?

Ж. ЮБУХАЕВ,
манай собкор.

...Й БИБЛИОТЕКЭДЭ

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай ветерануудай дурдалгада хэблэгдэнхэй.

Номой түрүүшын хуудаһануудта поэт В. Липатовай «Хоёр хүн бүхэнэй нэгэниинь» гэжэ Буряадай фронтовигуудта зорюулагдаһан дуунай үгэнүүд толилогдонхой. Суглуулбариие зохёогшо Ю. Б. Зилотин.

• • •

В. М. Леоновой «Үзэл сурталай хүдэлмэриие социально-экономическа талаарнь хангалга» гэжэ брошюра Буряадай номой хэблэлдэ барлагдаба.

Ажалша олон коллективүүдэй түрүү дүй дүршэлые согсолһон статистическэ материал, тодорхой-социологическа шэнжэлгэнүүдэй дүнгүүдые хэрэглэһэнэй ашаар автор үзэл сурталай хүдэлмэриие социально-экономическа талаарнь хангалгын удха шанарые, хараа замуудые элирүүлнэ.

Илангаяа партийна нүлөөн тухай асуудалда онсо анхарал хандуулагданхай.

Үзэл сурталай хүдэлмэрилэгшэдтэ тус брошюра дурадхагдана.

• • •

Байгал-Амарай түмэр замай Буряадай участогай барилгашадай дунда ябуулагдадаг үзэл бодолой-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие комплекснээр бэелүүлхэ талаар партийна организацинуудай ажал ябуулгын дүй дүршэл тухай хөөрэһэн М. А. Жарковой «Ажал хэхэ шадабариие хүмүүжүүлгэ» гэһэн брошюра Буряадай номой хэблэлдэ барлагдан гараба.

Энэ брошюра партийна хүдэлмэрилэгшэдэй, лекторнуудай, агитатор болон пропагандистнарай анхаралда дурадхагдана.

• • •

Октябриин Революциин, Ажалай Улаан Тугай орденуудай кавалер, Буряадай АССР-эй габьяата барилгашан В. К. Рубцовой бэшэһэн «Хамтын подряд нэбтэрүүлнэбди» гэһэн брошюрые Буряадай номой хэблэл барлан гаргаба. Республика догороо суута болоһон энэ хүн 1966 оноһоо хойшо барилгашадай бригадые хүтэлбэрилнэ. Энэ түрүү коллектив үйлэдбэридөө бригадна подрядай гурим үнинэй нэбтэрүүлжэ, шэнэ аргаар ажаллаха баян дүршэлтэй болоһон байна. Түрүү онол аргаар ажалаа эмхидхэһэн коллективүүдэй ажалай бүтээсэ горитойгоор дээшэлнэ, хүдэлмэриинь шанар һайжарна, гаргашань заатагүй харюулагдана гэжэ энэ дүй дүршэл харуулна.

Б. К. Рубцов тус брошюра соогоо дүй дүршэл болон суг ажалладаг нүхэд тухайгаа хөөрэнэ.

«Заводой аграрна цех» гэһэн брошюра Буряадай номой хэблэл барлан гаргаба. Брошюрын автор — Тимлюйн асбоцементнэ зүйлнүүдэй заводой директор В. И. Струневич предприятиин хамһабариин ажахын хүдэлмэриин дүй дүршэл, тэрэнэй саашанхи зорилгонууд тухай һонирхолтойгоор бэшээ.

А. СОДНОМОВ.

АЖАЛШАДАЙ БЭШЭГҮҮД

АЖАЛ БОЛОН ҺУРАЛСАЛАЙ НЯГТА ХОЛБООН

Залуу үетэниие бэе махабадаар, эрдэм ухаанай талаар зэргэ ажал ябуулжа, шадабари ехэтэй, оролдосотой, гүрэн түрэдэ туһатай хүнүүд байхаар хүмүүжүүлхэ гэһэн зорилгонууд КПСС-эй XXVII съезд дээрэ табигдаһан байна. Энэ бэлэдхэлэй ехэ хүдэлмэриие эгээл түрүүн дүүргэхэ эмхи зургаан — һургуулинууд, тусхай мэргэжэл шудалуулха үүргэтэй багшанар болоно. Саашадаа һургуулинуудай һуралсалые шэнэдхэн хубилгажа, һурагшадые алишье талаһаань адли тэгшээр хүмүүжүүлхэ зорилготойгоор һургуулиин реформые бэелүүлэн, мүнөө һуралсалай шэнэ жэлдэ зургаан наһатай хүүгэдые нэгэдэхи класснаа эхилжэ һургаха талаар һургуулинуудай багшанарай урда горитой зорилгонууд табигдана. Хориин районой һургуулинууд бэлэдхэл ехэтэйгээр энэ харюусалгата хэрэгые угтабад. Хориин 2-дохи дунда һургуулиин директор Н. Ц. Осоровтай хөөрэлдэхэдэмнай, һуралсалай жэлые хүмүүжүүлгын ба һуралсалай талаар үндэр бүтээсэтэйгээр угтаһан, социалис мүрысөөндэ түрүү һуурида гараһан багшанар Н. Ф. Завадская, Г. Н. Сутурина, түүхын багша Н. Б. Цыбжитова, ород хэлэнэй ба литературын багша Л. А. Жибарева, химиин багша Т. Д. Собельникова, англи хэлэнэй багша Т. Б. Цырендоржиева, мүн эхин классай багшанар А. Г. Садовская, В. Б. Эрдынеева, Н. Н. Косыгина болон бусадые тэмдэглэлэ.

Зунай амаралтын үедэ шэнэ һуралсалай жэлые һайнаар угтахын түлөө һургуулидаа заһабарилга үнгэргэһэн, һурагшадай физкультура хэхэ залые, мүн һурагшадай жагсаал үнгэргэхэ талмайе шэнэдхэн заһаһан, мүн уран гөөр шэмэглэһэн байна. Һуралсалай шэнэ жэлые бэлэдхэл һайнтайгаар угтаха гэһэн зорилготой найман багшанар мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ талаар курсада һуража ерээ. Багшанар өөһэдтөө хабаатай классуудые заһабарилһан, шэмэглэһэн байна. Һурагшадай зунай амаралтые зүбөөр эмхидхэжэ, һайнаар амархынгаа хажуугаар һурагшадта туһатай ажалай дүршэл олгохо, амаралтаяа зохидоор үнгэргэхэ хүдэлмэриие тэдэнэр һайнаар ударидаһан байна. Һурагшад олондо хэрэгтэй, туһатай ажал ябуулжа, зунайнгаа амаралтые түгэсхөө. Жэшээлхэдэ, «Георгиевский» совхоздо 13 һурагша хониной нооһо хайшалалсаа. Ажалдаа үндэр бүтээсэ түйлаһанайнгаа түлөө һурагшад Жанна Корнякова, Саша Лобанов хоёр совхозой зүгһөө тусхай шанда хүртэһэн байна. Энэл совхоздоо ажалай ба амаралтын лагерьта 36 һурагшад гурбан ээлжээндэ хүдэлөө. Тиигэжэ 2000 толгой хурьгадые ехэла һайнаар харууһалаа юм. Хориин РСУ-гай барилгын ба заһабарилгын ажалда хабаадаһан 6 һурагшад дарханай, үшөө 6 һурагшад штукатур-шэрдэгшын мэргэжэлтэй болоҗо гараба. Тиихэдэ 8 һурагшад инкубаторна станцида дальбараануудые хараһан ба эдеэлүүлһэн байна. Г. Н. Сутуринагай ударидалга доро 7-дохи «Б» классай һурагшад Хориин лесхоздо ажаллажа, модонуудые һуулгаа юм. Тэрэнһээ гадна 1—6-дахи классуудай һурагшад һургуулиин дэргэдэхи участогта огородой ургамалнуудые харууһалан ургуулһан байна.

Һургуулиин дэргэдэ багашуулай амаралтын талмай эмхидхэгдэжэ, хүмүүжүүлэгшэд болон багшанар А. Д. Корнакова, А. А. Серычева гэгшэдэй хүтэлбэри доро 36 үхибүүд амараа юм. 4-дэхи ба 3-дахи классай һурагшадһаа бүридэһэн футболой команда районойнгоо нэрэ хүндые хамгаалан, республиканска мүрысөөндэ хабаадажа, түрүү һуурида гаража, кубогто хүртөө. 7-дохи «Б» классай һурагшад республикада болоһон «Зарница» нааданда хабаадажа, дундуур дүнгүүдые түйлаа. Иигэжэ зунайнгаа амаралтые һурагшад һайнаар, сэнгүү хүхюугээр үнгэргэһэн байна. Тэдэнэр олон мэргэжэлтэй болоо, ажалай дүй дүршэл олоо. Һуралсалай шэнэ жэлдэ программаар хараалагдаһан зүйлнүүдые үзэхэһөө гадуур ажалай онол аргануудые, дүй дүршэлые олохо үүргэтэй хэшээлэй үедэ һурагшад эрдэм мэдэсээ үргэжэлүүлхэ байха.

Энэ жэлдэ 1-дэхи класста зургаан наһа хүсэһэн хүүгэд һуража эхилээ. Тиимэһээ һурагшадые багаһаань ажалда дуратайгаар һургаха, хүмүүжүүлхэ ябадалые дээшэлүүлхэ, һуралсалай шанарые һайжаруулха, ажалай дүршэл олгохо хүдэлмэриие шангадхаха тухай асуудалнууд тээмэндэ үнгэргэгдэһэн багшанарай августын зүблөөн дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ һэн.

Н. НАНЗАТОВ,
хүдөө бэшэгшэ.

...БЫН ВРАЧНУУДАЙ АМЖАЛТА

...нууд хүнэй зүрхэ һэлгэжэ ...арбан операци хэбэ. Гава-...Амейхерасуудай нэрэмжэтэ ...хирургическа түбэй мэргэжэлтэд ...нуудые бэелүүлээ.

...медицинын түүхэдэ хүнэй зүрхэ ...табиха анха түрүүшын операци ...шэбрь һарада хэгдээ һэн. Һая... иимэрхүү операцинуудай ...гэжэ тэдэнэр хараална.

Зарим органуудые һэлгэн табиха талаар орёо нарин операцинуудые ороной медицинын бусад түбүүдтэ амжалтатайгаар хэхын тулада түгэс шадабаритай мэргэжэлтэдые бэлдэлгэ орон дотор үргэнөөр ябуулагдана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Хорхе Эрнандес Оканья — зүрхэеэ һэлгүүлжэ табюулһан Кубын түрүүшын хүн.

АПН — ТАСС-ай фото.

ХИЛЫН СААНАҺАА
ТАСС • АПН

ТОБШО МЭДЭЭСЭЛ

ПЕКИН. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо И. В. Талызин КНР-эй правительствын уряалаар албанай хэрэгээр Пекин ерээ. Хэдэ хэдэн министерство болон албан зургаануудай хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд тэрэнтэй хамта ерэлсээ. КПК-гай ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КНР-эй Гүрэнэй соведэй премьерэй орлогшо Яо Илинь гэгшэ, тусхайта бусад тушаалтад аэродром дээрэ айлшанаа угтаһан байна.

Хэблэлдэ толилогдохо мэдүүлгэ хэхэ зуураа, И. В. Талызин СССР ба КНР хоёрой хоорондохи харилсаа холбоон хоёр ороной ашаа туһын хэрэгүүдтэ, эб найрамдалай ба социализмын ашаа туһын хэрэгүүдтэ харюусана гэжэ тэмдэглээ. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачев һаяхан Владивостогто хэлэһэн үгэ доторoo түүхэ хадаа совет ба хитад арадуудта онсо харюусалгатай хэрэг даалганхай гэжэ тэмдэглээ гээд тэрэ һануулаа. Социалис эдэ хоёр томо гүрэнүүдһээ уласхоорондын хүгжэлтэ бага бэшээр дулдыдаха байна.

• • •

БЕРЛИН. ООН-до туһалха талаар ассоциацинуудай бүхэдэлхэйн федерациин Европын региональна X конференци эндэ хүдэлмэреэ эхилбэ. «Европодо эб найрамдал, аюулгүй байдал ба харилсаа холбооной түлөө» гэһэн уряа доро энэ конференци үнгэржэ байна. Европын 21 гүрэной, тэрэ тоодо Советскэ Союзай, тэрэшэлэн США-гай түлөөлэгшэд тэрэнэй хүдэлмэридэ хабаадалсана. Дүрбэн үдэрэй туршада үргэлжэлүүлэгдэхэ энэ конференцидэ хабаадагшад уласхоорондын онсо шухала асуудалнуудые, тодорхойлон хэлэбэл, Европо түбидэ эб найрамдал бэхижүүлхэ ба аюулгүй байдал хангаха, тэрэшэлэн экономическа ба соёлой шэнжэтэй хэдэ хэдэн асуудалнуудые хараха байна.

(ТАСС).

ЯПОНОЙ СОЦПАРТИИН СЪЕЗД

ТОКИО. (ТАСС). Японой социалис партиин (СПЯ) 51-дэхи, ээлжээтэбэшэ съезд эндэ болобо. Правительствын бүридэлдэ ородоггүй гол энэ партиин 86 мянга шахуу гэшүүдые түлөөлһэн энэ хуралдаанай делегадууд түбэй гүйсэдхэхы комитедэй шэнэ бүридэлдэ һунгалта үнгэргэбэ. Масаси Исибаси гэгшээр толгойлогдоһон түрүүшын хүтэлбэри һаяхан үнгэргэгдэһэн парламентын һунгалтада СПЯ-гай урагшагүй ябуулгануудые хэһэн дээрэһээ хүтэлбэрилхы ажал ябуулгаһаа болюулагдаба.

Партиин хүтэлбэриин үнгэрһэн неделидэ болоһон һунгалтын дүнгүүдээр энэ тушаалда һунгагдаһан Такако Дои гэжэ эхэнэр съезд дээрэ ЦИК-эй шэнэ түрүүлэгшээр баталагдаба.

Такако Дои съезд дээрэ түгэсхэлэй үгэ хэлэхэ зуураа, һунгагшадай дунда алдагдаһан, нүлөөгөө һэргээн бодхоохо, гэшүүдээ олошоруулха ба партиин бүридэл бэхижүүлхэ талаар харюусалгатай зорилго социалис партиин урда табигдана гэжэ тэмдэглээ. Сентябриин 11-дэ нээгдэхэ парламентын сесси дээрэ социалис парти Америкын аюул ехэтэ «одото дайнай» программада Японие хабаадуулгада эсэргүү байһанаа эрид шууд мэдүүлхэ, Ази түбидэ эб найрамдал ба аюулгүй байдал бэхижүүлхэ хараа шугамые япон социалистнуудай дэмжэжэ байһаниие гэршэлхэ гээд Дои онсолон тэмдэглээ.

ЗОНХИЛОГШОДО ДОБТОЛГО ХЭГДЭБЭ

БУЭНОС-АЙРЕС. (ТАСС). Чилиһээ мэдээсэжэ байһанай ёһоор, сентябриин 7-ной үдэрэй хоёрдохи хахадта буу зэбсэгтэй бүлэг хүнүүд Сантьяго хотын газаа талын резиденциһээ бусажа ябаха үедэнь диктатор Пиночедтэ алаха гэһэн добтолго хэбэ. Пиночедые асарха замдаа һубарилдан ябаһан машинануудые автомат буунуудаар буудаһан, гранатаар шэдэһэн байна. Тэрэнэй дээгүүрнь гараха байһан хүүргэдэ уридшалан миинэ табигдаад, тэһэлэгдэһэн байна.

Тусхайта түлөөлэгшэдэй мэдээсэһэнэй ёһоор, Пиночет хүнгөөр шархатаа. Тэрэниие үдэшэжэ ябаһан харуулшадай долоониинь алуулаа, 12-ынь шархатаа. 4 автомашина хэрэгһээ гаргагдаа. Добтолго хэгшэд баригдангүй тэрьелжэ үрдеэ. Энэ хадаа Чилиин зонхилогшын 13 жэлэй туршада засагай хүтэлбэри барижа байһан үе соо тэрэниие алаха гэһэн түрүүшын һэдэлгэ болоно.

Эндэхи фашис диктатура оронойнгоо бүхы газар дээрэ онсо байдал соносхобо. Энэ добтолгодо хабаадагшадые бэдэрэлгэдэ полици б хэһээлтын бусад хүсэнүүд элсүүлэгдэнхэй. Хаа хаанагүй нэгжүүл, хүн зониие мүшхэлгэ, мүрдэлгэ эхилээ. Орон дотор эрхэтэдэй нишэ тиишэ ябалгада хиналта табигдажа, хэблэл болон радио-телевизионно дамжуулгануудта шалгалта шангадхаха талаар хэмжээнүүд абтажа байна.

ХАРАРЕ ХОТОДО БОЛОҺОН КОНФЕРЕНЦИИН ДҮНГҮҮД

ХАРАРЕ. (ТАСС). Сэрэгэй бүлэглэлнүүдтэ хабаададаггүй оронуудай правительствануудые толгойлогшонорой VIII конференци эндэ хүдэлмэреэ дүүргэжэ, сэрэгэй бүлэглэлдэ хабаадахагүйн түлөө хүдэлөөнэй эб найрамдалай ба хүгжэн һалбаралгын түлөө, уласхоорондын шахардуу шанга байдалые һуларуулхын түлөө эрид шанга тэмсэл ябуулхаар бэлэн байһаниие элирхэйлэн харуулба. 100 шахуу орон ба национально-сүлөөрэлгын организацинуудай делегацинууд тэрэнэй хүдэлмэридэ хабаадалсаа.

КПСС-эй Генеральна секретарь М. С. Горбачевто, США-гай Президент Р. Рейгандэ эльгээгдэхэ «Хараре хотодо абтаһан уряагай бэшэг» конференци батал абаа. Ядерна буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгын үр дэжэ байһанһаа һанаа зо рито байдалай улам гүн гыржэ байһан тушаа тэрэ шэг дотор хэлэгдэнэ. Х түрэлтэн мүнөөнэйнхидэл а ли өөһэдөө өөһэдыгөө ү хэхэ ябадалда хэзээдэш иимэ дүтэ ерээгүй юм гээ, тус документ дотор заагдана. Конференцидэ хабаадагшад ядерна дайнай аюулые зайсуулхын тулада зохихо хэмжээнүүдые дары түргэн абаха, буу зэбсэгүүдые хуряаха талаар бодото хэлсээнүүдые батална гэжэ СССР ба США-е, ядерна бусад гүрэнүүдые конференцидэ хабаадагшад уряалһан байна.

(ТАСС).

ХҮН БА байгаали

НАМАРАЙ АГНУУРИ

Зунай һүүлшын һара август барагдажа, ангуушадай үнинэй хүлеэһэн намарай эхин болохо сентябрь һарамнай гараба. Үдэшэ үглөөниинь һэрюухэншье һаа, наранай дээрэ гарахада, үдэртөө дулаан болоно. Уһа голнууд дээрэ һүниндөө манан, үндэр хада уулатай, дээрэ газарта хюруу унана. Хуһа, уляаһанай набшаһан шарлажа, ногоон хагдаржа эхилбэ. Үдэр хоногой үнгэрхэ бүри шара набшаһад олошорно. Үшөө хэдэн хоногой үнгэрхэдэ, уляаһанай набшаһан улайжа, хүри-улаан болоод, удаань шарлажа захалхань. Саашадаа һэб-һаб гэһэн һалхинай ой модоной һүүлшын гоёолтые таһалжа, хуурай хүнгэн набшаһахануудые агаарта үрхирүүлэн тараaха сагынь дүтэлбэ даа.

Сентябрь һарада, модоной набшаһанай шарлан байха үеэр нарата дулаан үдэрнүүд олон болодог. Энэ хаһада агаар айхабтар намдуу, тунгалаг байдаг. Огторгой сэлмэг хүхэ, ой модон үдэр ерэхэ бүри үнгэ будагаа хубилгажа, хоргой торгоор хубсалхадал гэнэ. Ноб ногоон үнгэтэй нарһадай дунда алтан шара намаатай хуһан, ялабар уляаһан гоёор сооxорлон харагдадаг. Ой соо хон-жэн, набшаһадай һаршаганан унахаһаа, хаа-яа хүхэ бухын, шиисгалдай шубуухайнуудай абяа гарахаһаа бэшэ ондоо юуншье дуулдахаяа болинхой.

Ёһотойл «алтан намар» гээшэмнай энэл даа. Эртэ урда сагһаа хойшо буряад зон энэ хаһые шара набшын халуун гү, али «һамгадай халуун» гэжэ дэмы нэрлээгүй байха. Юуб гэхэдэ, энэ үедэ буряад эхэнэрнүүд намарай наранда игаангаа, аарса айрагаа бусалгадаг, зөөхэй тоһоёо бүлэдэг, үбэлэйнгөө гутал хубсаһа оёдог заншалтай байһан юм. Ород зон энээниие «һамгадай зун» гэлсэдэг.

Мүнөө үедэ дулаан орондоо бусадаг шубууд ехэл сүлөөгүй. Тэдэнэр холын аянда зорихынгоо урда тээ ехэ бэлэдхэл хэнэ гээшэ. Алаг туун болон олон түрэлэй бишыхан дууша шубуухайнууд һүрэг һүрэгөөрөө суглараад, ниидэн бусаха үдэр хүрэтэрөө эдеэ хоол бэдэрнэ. Шубууд дальбарaануудаа холын аян замда бэлэдхэжэ, дахуулан ниидхүүлжэ һургана. Хорхой шумуул тэжээлтэй шубууд: хараасгай, хүхы, гургалдайнууд хамагһаа түрүүн бусана. Хамагай һүүлдэ һоно нугаһан, галуун болон хун шубууд дулаан орон тээшэ ниидэдэг гээшэ. Холын хойто зүгтэ — тундрада нютагтай шубууд намартаа дулаан орон ниидэхэдээ, манай эндэ ойро зуура тогтожо амардаг, эдеэлдэг.

Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи агнуури-олзоборилгын ажахын управлениин соносхоһоор, уһанда тамардаг шубуудай, намарай агнуури байгша оной сентябриин 6-һаа эхилбэ.

Агнууриин түрүүшын үдэрнүүдтэ Улаан-Үдэ хотын, мүн хүдөө һууринуудай олон тоото хүдэлмэришэд, алба хаагшад, пенсионернууд Сэлэнгын адаг, Хэжэнгын, Баргажанай, Яруунын нуурнууд дээрэ нугаһа агнаад, олзотой бусаба.

Республикын ангуушадай бүлгэм Кабанскын районой Корсакова, Шигаева тосхонуудта бааза баринхай. Эндэ агнаха путевко худалдагдадаг. Ангуушадта мотоортой онгосонууд үгтэнэ. Егерьнүүд тэдэниие агнаха газартань хүрэтэр абаашадаг, һөөргэнь асардаг юм. Сентябриин 5-най үдэшэ голой эрьеэр, нуурнуудые тойроод, хүн зон олон байба. Эндэшье, тэндэшье түүдэбшын галнууд ошотоно. Ангуушад нууганууд тухеэржэ, бэлдэнэ. Урда жэлнүүдэй урагшатай агнуури тухай хөөрэлдөөнүүд һүниин хахад болотор үргэнөөр дэлгэрнэ.

Сентябриин 6-най үглөөгүүр 6 саг тойрондо нэгэ нуурай баруун эрьедэ буугай дуун хоер дахин нэершэбэ. Энэмнай нугаһанай намарай агнууриин эхилһэн тухай тэмдэг байшоо. Тиигээдшье удангүй голой эрьеэр, нуурнуудые тойроод буугай һүрэхэнь улам олошоржо, наранай гаратар замхабагүй.

Үдэшын 8 саг багаар наранай һаяхан ороод лэ байхада, нуурай урда эрьеэр буугай абяан баһал дуулдажа, үдэшын агнуури эхилбэ.

Ангуушан үдэшэндөө наранай ороһон зүг тээшэ, үглөөгүүр тэрэнэй мандаха зүг руу буугаа тодхожо, нугаһадай ниидэхые хүлеэнэ. Үдэшэ, үглөөнэй наранай толондо ниидэһэн шубууд һайнаар харагдадаг, доогууршье ниидэдэг ха юм.

Нугаһанай агнуурида ехэл болгоомжотой, нарин һэргэг ябаха шухала. Хүсэд юумэ танингүй, хулһан соо һаршаганаха абяан тээшэ буудажа огто болохогүй. Ангуушад буу гэртээ бариха, үргэлжэ абажа ябаха гэһэн милициин тусхай зүбшөөлтэй, агнууриин биледтэй, путевкотой байха зэргэтэй. Хэрбээ энэ нангин журам хэлбэришэгүйгөөр сахяагүй һаа, агнахань хорюултай.

Намарай ольбон унажа, үдэр ерэхэ бүри хүйтэрнэ. Улам хүсэтэйгөөр үлеэһэн һалхин зэд улаан набшаһадые һэршэгэнүүлэн таһална. Хуурай набшаһад бүри хүрилжэ, зүргэ харгы дээгүүр, ойн оёороор тарана, хүл доогуур бамбагар зөөлэн набшаһад һаршаганаатай болоно. Модоной набшаһадай түлэг унаха үе ха юм. Жэлһээ жэлдэ дабтагдадаг, тиихэ бүридөө манай сэдьхэлые гайхалтай һайхан үнгэ зүһэнүүдээрээ хужарлуулдаг үе хаһа гэдэгнай энэл даа.

Үнэгэнэй, булганай, хэрмэнэй болон һолонгын гүлгэд ехэ боложо, байрлажа хубиингаа газар эзэлхэеэ түрэлхидөө орхижо, амидаралайнгаа түрүүшын замда гаранхай. Тэдэнэр зунайнгаа богонихон хөөбэри гүбижэ, үбэлэйнгөө нэхы нэмэргэ хэдэрхэнь.

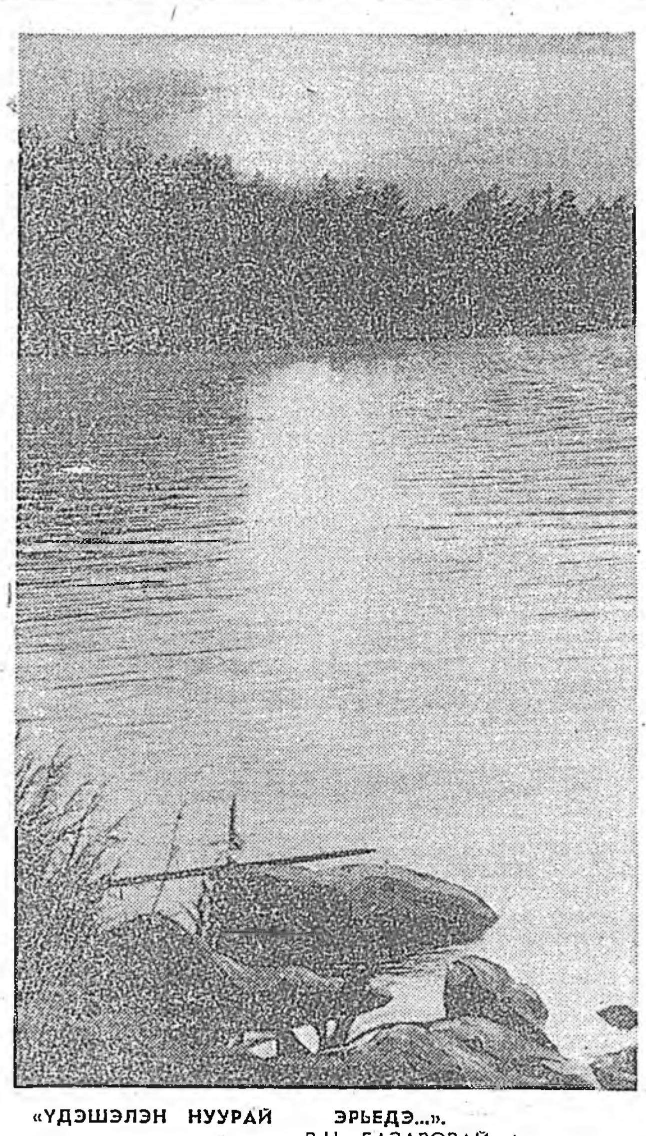
Үбэлдөө зэрлиг амитадай эдихэ юумэн хомордожо, тэдэнэр ядарал үзэдэг, хооһододог, турадаг гээшэ. Тиимэһээ үбэлэйнгөө тэжээл намартаа ноосэлэн суглуулдаг амитад олон. Хэрмэн модоной гэшүүһэндэ һархяагуудые үлгэжэ хатаадаг. Охотноон шулуунай забһарта элдэб ургамалнуудые хабшуулна. Үргэншэ хулгана газар дорохи «амбаар» соогоо ороoһоной залаа, ургамалай түмһэ, үндэһэ, буурсаг суглуулдаг. Эшээндэ ородог тарбаган, доргон, баабгайнууд намарай һэрюундэ һайнаар хоолложо, ехээр таргалхые оролдоно, жэрхинүүд хушын һамар ноосэлнэ.

Гүроoһэнэй барисаан үнгэржэ, сентябриин 1-һээ хандагайн ороон, һарын 25-һаа бугын дуун эхилхэнь. Эдэ туруута томо ангууд тугалнуудаа орхижо, дууладаг газартаа сугларна. Дуунай үедэ агнуури хорюултай.

Штатна ангуушад занга, хабхаануудаа, байрлаха гэрнүүдээ заһана, алирһа, жэмэс түүнэ. Хушын һамар сохино.

Сентябриин 25-да үдэр һүни хоер тэнсэдэг. Энээнһээ хойшо ходо хүйтэн бороотой, харалган үдэрнүүд олон боложо, заримдаа багаханаар саһаншье орон байдаг. Энээниие дулаан ороноо бусаха шубуудай зада гэжэ ангуушад нэрлэдэг. Нээрээшье энэ үедэ галуунууд үдэр һүнигүй урда зүг тээшэ ниидэдэг. Хойто зүгһөө саһа шуурганда шубуудай туугдан ерэхэдэ, агнуури олзотойшье болодог, нугаһан тарганшье байдаг. Августын 20-һоо доргоной, тарбаганай агнуури эхилэнхэй. Сентябриин 25-һаа ондатра олзоборилго нээгдэхэ. Алтан намараймнай түрүүшын агнууриин шэнжэ имэрхүүл даа.

М. ГЫЛЫКОВ,
биолог-охотовед.

«ҮДЭШЭЛЭН НУУРАЙ ЭРЬЕДЭ...».
Р-Н. БАЗАРОВАЙ фото- этюд.

ГАИ-гай экран

«МАШИНЫЕМНАЙ ХУЛГАЙЛБА...»

Унажа ябаһан өөрыншни машинын табиһан газарташни үгы байхадань, яалтай байдаг бэ? Заримдаа ондоо хүнэй машинадаш һуугаад, нюдэ нюургүй саашаа гүйлгэжэ ябахыень харахадаа болохолши. Иимэ ушарай тохёолдоод байхада, нэгэ гээ һаа милици руу хонходохо, үгы гэбэл өөрөө милицидэ ерэжэ: «Машиныемнай хулгайлба» гэхэһээ ондоо юумэ хэлэжэ шадахагүй байдаг болонхойбди.

Һүүлэй үедэ республика дотор машина хулгайлагшадай тоо олошороо. Нэгэндээ нэтэрһэн эдэ хүдхэшүүл, машина, мотоцикл хулгайгаар унаад, дуратай тээшээ гүйлгэжэ ябаһан эдэнэр авари хэжэ, гэмэлтэнэ, хайран техникэ эбдэнэ.

Республикын дотоодын хэрэгүүдэй зургаануудай милициин болон ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэд эдэ бүгэдые саг соонь элирүүлхын хойноһоо эршэмтэй шанга тэмсэл ябуулна. Хэдэн арбаад хүнүүдые элсүүлэн, транспортна хэрэгсэл хулгайлагшадай хулжан ошоһон харгы хаажа, тэдэниие барихын хойноһоо хэды ехэ оролдолго гаргана. хайран сагаа барана гээшэбибди.

Эдэ бүгэдые шалгажа үзэхэдэ, машинын эзэд харгын дүрим өөһэдөө хазагайруулна гэхээр. Жэшээнь, ГАЗ-69 машинын эзэн Яндолин В. С. тэрэнээ харгын захада суургадангүй орхижорхиһон байгаа. Хоёр час тухай болоод машинадаа ерэхэдэнь, тэрэнь үгы болошоһон байба. Эзэгүй орхигдоһон энэ машиныень урдандаа сүүдлүүлһэн Дурникин, Самаков гэгшэд абаад ябашоо ха юм. Эдэ хоёр машинада һуухынгаа урда тээ гурбан шэл улаан архи ууһан байгаа. Тиигэжэ ябаһаар Улаан-Үдэ хотын 1905 оной Революциин нэрэмжэтэ гудамжада байһан энэ машина харажархёо ха. Хулгай хэгшэд унишье сэнгэнгүй, милициин хүдэлмэрилэгшэдтэ баригдаха болоходоо, тэрьелхэ һэдэлгэ гаргажа ябаһаар харгын авари хээ. Тиихэ мүртөө милициин хүдэлмэрилэгшэдтэ эсэргүүсэһэн байха юм.

Байгша оной мартын 28-най үдэшэ УАЗ-469 машинын жолоошон Оленников А. И. гурбадахи автотранспортна предприятиин дэргэдэхи буудалай захада машинаяа эзэгүйгөөр орхиһон байгаа. Тэрэниие нь танигдаагүй хүн абаад ябашаһан байба. Жолоошон энээн тухайгаа үглөөдэрынь ГАИ-да ерэжэ дуулгаба. Машина хулгайлһан Карти С. Я. Загорск поселок ошожо ябаха зуурандаа машинаяа хүмэрюулжэ, суугтаа ябаһан нүхэдөө гэмтээгээ, машинашье ехээр эбдэрээ. Эндэһээ ямар тобшолол хэлтэйб гэхэдэ, нэн түрүүлэн предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд жолоошодойнгоо хойноһоо һайн шалгалта хэнэгүй. Мүн Бурагропромтрансын автобаза шалгажа үзэхэдэ, эндэ жолоошодой хэзээ, машинаяа гаражда асаржа табиһанаар хэншье һонирходоггүй байба. Энэнэйнь хойшолон гэхэдэ, жолоошод Тугаринов А. М. Федоров С. А. гэгшэдэй газаагаа табяад байһан КамАЗ машинануудынь хулгайлагдашоо. Эдэ бүгэдые гаражай жолоошодтой үнгэргэгдэһэн суглаан дээрэ хэлэхэдэ, хэниешье һонирхуулаагүйнь гайхалтай.

Һүниин үедэ автотранспортын жолоошодой газаагаа машина, техникээ табихагүй тухай захиралта республикын Министрнүүдэй Совет 1983 оной октябрь һарада гаргаа һэн. Зүгөөр автомашинануудтай предприятинууд энэ захиралтые юундэ дүүргэнэгүй гээшэб гэһэн асуудал гарана. Машинаяа хулгайлуулһан эдэнэр лэ ГАИ-да хонходожо, транспортыемнай ололсогты, бэдэрэлсэгты гэһэншүүгээр хандадаг. Илангаяа үсөөн машинатай автоажахынууд дээрэ хэлэгдэһэн захиралта дүүргэдэггүй. Тиимэ ажахынуудай жолоошод машинаяа дуратай сагтаа хэрэглээд, дуратай газартаа табяад ябажа һурашоо. Юуб гэхэдэ, машинын түлхюур, путевконь гартань ха юм. Үшөө тиихэдэ зарим жолоошодой тэмдэглэгдээгүй путевконуудтай ябадагынь гайхалтай болонхой. Энээниинь лэ машина хулгайлагшад һамбаашална гээшэ. Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ Буряад драмын академическэ театрай ГАЗ-24 түхэлэй «Волга» машина Ермаковская үйлсын 41-дэхи гэрэй газааһаа августын 19-нэй һүни хулгайда абтаһан байгаа. Машинын жолоошон Масловенко машинаяа гэрэйнгээ подъездын захада орхиһон байба. Эзэгүй орхигдоһон энэ машинаар А. Н. Ставинский, В. Н. Гражданников хоёр һанаа амархаһаар аяар зургаан хоногой туршада сэнгээ бшуу. Тэрэшье тэрэ гэс. Нэгэндээ нэтэрһэн эдэнэр харгы дээрэ юу хэнэгүйб даа. Дүрэн соогоо хурдаар гүйлгэхэдөө, харгын дүрим эбдэжэ, гэнэ усал тохёолдуулна гээшэ. Тиимэһээ транспортнуудаа найдамтай газарта табижа, хулгайшадтай бултадаа тэмсэл ябуулая гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Машина хулгайлагшад арадай сүүдэй урда зогсожо зэмээ амасадагшье һаань, үмсын машинын эзэдтэ, гүрэндэ хэды ехэ гарза хохидол асарна гээшэб. Эдэнэрэй РСФСР-эй мүрдэлгын кодексын ёһоор, хэдэн жэлээр заһан заларуулгын газарта эльгээгдэдэгынь мэдээжэ. Харин машинаяа эзэгүйгөөр орхигшод, шалгалта эрилтэ багаар табидаг хүтэлбэрилэгшэд гэм зэмэдэ яахадаа ородоггүй гээшэб гэһэн асуудал гарана.

Ф. БИЛДАЕВ,
Буряадай АССР-эй МВД-гэй гүрэнэй инспекциин таһагай начальник.

«БАЙГАЛАЙ» 4-дэхи НОМ

«Шэнэ зохёолнууд» гэжэ ниитэ гаршаг доро Буряадай АССР-эй арадай уран зохёолшо Михаил Жигжитовэй «Сагаан тахяа жэл» гэжэ романай үргэлжэлэл, Буряадай комсомолой шангай лауреат Галина Раднаевагай, Гунга Чимитовэй, Шагдар Байминовай шүлэгүүд, Эрдэни Дугаровай, Владимир Лубсановай, Михаил Батоинай болон Шираб-Нимбу Цыденжаповай рассказууд толилогдоо.

«Хүн бүхэнэй хубитаһаа» гэһэн статья соогоо Улаан-Үдын Ленинэй орденто локомотив-вагон заһабарилгын заводой начальник, КПСС-эй XXVII съездын делегат Виктор Васильевич Саржан «Буряадай гигантын» саашадаа яажа хүгжэхэ байһан тухай һонирхомоор хөөрэнэ. Энэ статьягай автор өөрөө тус заводто гушаад жэлдэ ажаллаха зуураа, цехэй начальнигаар, ВЛКСМ-эй комитедэй секретаряар, парткомой секретариин орлогшоор, харин 1977 онһоо хойшо заводойнгоо начальнигаар хүдэлжэ байһан тула түрэл заводоо һайн мэдэдэг, тэрээн тухайгаа айхабтар һанаагаа зободог хүн байна гэжэ ойлгохоор.

«Очерк, публицистикэ» гээшэдэ Байгал-Амарай түмэр замай Буряадай участогай хүдэлмэришэн, мүнөө Таксимо тосхондо ажаллажа байһан Александр Макловскиин «БАМ-ай һургаал» гэжэ очерк олон зониие, илангаяа залуушуулые һонирхуулха байха.

Аха дүү Монгол һайхан ороной уран зохёолшо Ж. Лодойн бэшэһэн «Манжуурай талада» гэжэ туужые Балдан Санжин буряадшалжа, уншагшадай анхаралда табиба.

«Оюун бэлигтэ композиторай аудитори улам бүри үргэдэнэ: «Агуу гоохон «Ангар дүүхэй» Львовто, «Шэдитэ нюуса» Москвада, Казаньда, Челябинскда, «Будамшуу» гэдэг хүгжэмтэ комединь Барнаулда табигдаа,— гэжэ искусство шэнжэлгын эрдэмэй кандидат Олег Куницын СССР-эй арадай артист, суута буряад композитор Бау Базарович Ямпиловай 70 наһанайнь ойн баярта зорюулагдаһан «Дуунайнь эхин — ажабайдал» гэһэн һанамжануудсоогоо бэшэнэ. — Симфоническа зохёолнуудайнь нэрэнүүдые Москвагай, Ленинградай, Горькиин, Свердловскын, Новосибирскын, Эрхүүгэй ба бусад городуудай концертын залнуудай соносхолнууд соо хаража болоно. Мүн Б. Ямпиловай дуунууд ороной олохон нютагуудаар зэдэлжэ байдаг»...

Буряадай комсомолой шангай лауреат, поэт Лопсон Тапхаев «Орьёлтой ханилһан поэт» гэһэн дурдалгануудаа Шагдар Байминовай 60 наһанай ойдо зорюулаа.

В. ЦЫРЕНЖАПОВ.

ШАТАРАЙ ҺҮҮЛШЫН ҺОНИН

ЛЕНИНГРАД, (ТАСС). Шатараар дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө харюугаа абалгын мүрысөөндэ Гарри Каспаров Анатолий Карпов хоёрой хоорондо 14-дэхи парти наадагдаба. Шатаршад испанска парти шэлэһэн байгаа. Тэдэнэрэй 41 ябадал хэһэнэйнь һүүлээр нааданиинь хойшолуулагдаба. Мэргэжэлтэдэй тэмдэглэһэнэй ёһоор Г. Каспаров булюушаг байдалтай.

РИГЭ, (ТАСС). Шатараар дэлхэйн түрүү һуури эзэлэлгын мүрысөөнэй түгэсхэлэй шатада наадаха эрхэдэ хүртэхын түлөө А. Юсупов А. Соколов хоёрой дүрбэдэхи наадан хойшолуулагдаба. Андрей Соколов сентябриин 8-да тайм-аут абаа. Наадanай тоо 2,5:0,5, Юсупов урид ябана. Ээлжээтэ нааданиинь үсэглэдэр болобо.

ШАТАРШАДАЙ АМЖАЛТА

Августын 21-һээ 31 хүрэтэр нарата Казахстанай ниислэл хотодо үнгэргэгдэһэн шатараар бүхэсоюзна «Алма-Ата-86» гэжэ турнир тэмсэлэй шанга ояин соо боложо дүүрэбэ. Тэндэ оронoймнай нютаг бүхэнэй 350 шатаршад хабаадалсаа.

Манай республикын нэрэ хүндые ЛВРЗ-гэй спортивна клубай «Урожай» бүлгэмэй ба 8-дахи ДЮСШ-гай команданууд хамгаалаа. Тэдээн сооһоо ЛВРЗ-гэй клуб турнирһаа турнирта эдэбхитэйгээр наадажа, зургаадахи һууридa гараһан байна.

Хубиин тоосоогоор ЛВРЗ-гэй клубай шатаршан В. Плеханов, «Урожай» бүлгэмэй түлөөлэгшэд Б. Мункоев, Ж. Шандибаев гэгшэд шатараар мастерта кандидадай норматив дүүргэбэ. Энэ хадаа нютагаймнай шатаршадай ехэ амжалта болоно.

А. ЦЫМБАЕВ.

СПОРТЛОТОНУУДАЙ ТИРАЖАЙ ДҮНГҮҮД

1986 оной августын 31-дэ үнгэргэгдэһэн 35-дахи тиражай дүнгүүдые Спортивна лотерейн Главна управлени согсолбо.

«45-һаа 6-ень тааха спортлото»: 704.933 билет ороо. Зургаан номер хэншье таабагүй, табан номер (45 карточка) таагшад — 939 түхэриг, дүрбэн номер (2.647 карточка) тааһан хүнүүд — 23 түхэриг, гурбан номер (42.783 карточка) таагшад 3 түхэриг абаха байна.

«36-һаа 5-ень тааха спортлото»: 5.792.071 билет ороо. Табан номер (13 карточка) тааһан хүнүүд — 10.000 түхэриг, (2.704 карточка) таагшад — 231 түхэриг, гурбан номер (122.721 карточка) тааһан хүнүүд 8 түхэриг абаха.

35-дахи тиражай биледүүдээр, 26-һаа 35-дахи тираж хүрэтэр хабаадаһан 10 тиражай биледүүдээр шүүбэринүүд сентябриин 15-һаа октябриин 15 болотор түлэгдэхэ.

(ТАСС).

«СПОРТЛОТОНУУДАЙ» ТИРАЖАЙ ДҮНГҮҮД

«45-һаа 6-ень тааха» ба «36-һаа 5-ень тааха» «Спортлотонуудай» 1986 оной сентябриин 7-до үнгэргэгдэһэн 36-дахи тираж.

«45-һаа 6-ень тааха»: 2 — биатлон, 7 — классическа барилдаан, 17 — конькигаар урилдалгын спорт, 21 — тамаралга, 40 — городки, 42 — теннис.

«36-һаа 5-ень тааха — 6—дзю-догоор барилдаан, 20 — далбагата спорт, 25 — санаар урилдалга, 27 — һур харбалга, 32 — —фигурна һолжоролго.

(ТАСС).

футбол

ХҮСЭГДЭХЭГҮЙЛ ХА

Манай зонодо наададаг Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй хизаарай футболистнууд уулзалгынгаа хоёрдохи дүхэригэй хэдэ хэдэн нааданууды үнгэргэбэ. Эдэнэрэй дундаһаа гурбан лэ команда мүрысөөнэй таблицада түрүү һуури буляалдажа эхилбэ. Мүнөөдөө түрүү һуури эзэлһэн «Динамо» командын футболистнууд хоёр уулзалга өөрынгөө стадион дээрэ үнгэрөө. Тиихэдээ эдэнэр Комсомольск-на-Амуре хотын «Амур», Благовещенскын футболистнуудые 2 : 0, 4 : 0 гэһэн тоотойгоор шүүгээд табиһан юм. Мүн Тюмениин «Геологой» футболистнууд хоёр наада «Манометрэй», «Металлургын» стадионууд дээрэ үнгэргэбэшье, талмайн эзэдые 0 : 1, 2 : 4 гэһэн тоотойгоор шүүжэ гарахадаа, мүрысөөнэй таблица байдалаа улам һайжаруулба. Тиихэдэ эдэнэр үшөө нэгэ уулзалга дутуугаар үнгэргөөд ябана. Мүн Омскын футболистнууд «Металлург», «Манометр» командануудта айлшалаашье һаа, талмайн эзэдые 0 : 4, 0 : 2 тоотойгоор шүүхэдээ, эзэлээд ябаһан һууриия алдабагүй. харин сохижо оруулһан бүмбэгынгөө тоо улам олошоруулжа шадаһаниинь һайшаалтай. Мүрысөөнэй таблицада түрүүлжэ гараһан эдэ гурбан командын футболистнууд бусадтаа хүсэгдэхэгүйнь ха. Бусад командануудай дундаһаа Находкын «Океан», Эрхүүгэй «Звезда» командануд түрүүшүүлые хүсэхэ эрмэлзэлтэйгээр уулзалга бүхэноо һайнаар үнгэргэхые оролдоно. «Океанай» футболистнууд гэртээ «Локомотив», «Сэлэнгын» командануудтай наадаһан юм. Талмайн эзэд айлшаар ошоһон эдэнэрээ 3:0, 1:0 гэһэн тоотойгоор шүүгээд табижа, мүрысөөнэй таблицада урагшаа дабшаба. Эрхүүгэйхид Красноярскын футболистнуудые 2:0 тоотойгоор өөрынгөө стадион дээрэ шүүһэн байна.

Манай «Сэлэнгэ» командын футболистнууд Алас-Дурна хизаарай «Луч», «Океан» командануудта айлшалхадаа, хоюуландань шүүгдэнхэй, нютагаа бусажа ерэбэ. Тиигэжэ эдэнэр хоёр һуури гэдэргээ сухариха баатай болобо. «Сэлэнгын» футболистнууд гурбан уулзалга өөрынгөө стадион дээрэ үнгэргөөд, «Амурай» хоёр командатай наадахаяа тиишэ ошохо болоно. Уржадэр эдэнэр Эрхүүгэй футболистнуудтай 2:2 гэһэн тоотойгоор тэнсэжэ, нэгэ очко нэмэбэ. Үсэгэлдэр «Сэлэнгын футболистнууд Красноярскын футболистнуудтай наадаа. Наадан үдэшэ орой болоһон хойно дүүрээ.

Уншагшадай анхаралда мүноодэрэй байдалаар мүрысоонэй таблица толилогдобо.

Команданууд	наадаа	шүүгээ	тэнсээ	шүүгдээ	бүмбэгэ	Очко
«Динамо» Барнаул	17	11	3	2	38—15	25
«Геолог» Тюмень	16	10	5	1	30—13	25
«Иртыш» Омск	16	10	4	2	27—9	24
«Звезда» Эрхүү	17	9	4	4	24—17	22
«Океан» Находко	17	8	5	4	19—12	21
«Амур» Благовещенск	17	5	7	5	9—12	17
«Сэлэнгэ» Улаан-Үдэ	18	6	3	9	18—26	15
«Локомотив» Шэтэ	17	4	7	6	10—19	15
«Автомобилист» Красноярск	16	4	6	6	12—20	14
«Торпедо» Рубцовск	17	4	5	8	17—24	13
«Луч» Владивосток	17	3	6	8	8—20	12
«Манометр» Томск	17	5	1	11	12—19	11
«Металлург» Новокузнецк	17	4	3	10	16—28	11
«Амур» Комсомольск	17	3	5	9	16—12	11

ТОБШОХОНООР...

☆ Гусиноозерско ГРЭС-эй ниитын эмхинүүд спортдо дуратайшуулаа али болохоор дэмжэдэг. Тиимэһээ эндэ янза бүриин спорт эрхилэгшэд жэлһээ жэлдэ олошорно. Август соо Улаан-Үдэ шадар үнгэргэгдэһэн аяншалагшадай республиканска следто ГРЭС-эй команда түрүү һуури эзэлһэн байна. Энэ амжалтань предприяти дотор халуунаар угтагдажа, профсоюзай комитет аяншалагшадайнгаа команда Байгал далай ошохо путевкоор шагнаба. Тиигэжэ хорин гурбан спортсмен предприятиингаа хоёр автобусаар Байгал далайн эрьеэр амаралтын хоёр хоногой үдэрнүүдтэ аяншалба. Тэдэнэр далайн эрье шадархи турбазануудта амараа, онгосоор загаһа хахуулидаа, уһанда шунгаа. Гусиноозерско ГРЭС-эй коллективта спорт эрхилхэ дуратайшуул үдэрһөө үдэртэ олошорно.

☆ Боксоор эдиршүүлэй дунда ВЦСПС-эй кубогта хүртэхын түлөө үнгэргэгдэһэн түгэсхэлэй мүрысөөн Москва шадархи Подольск хотодо болобо.

Республикымнай мэдээжэ тренер Александр Бадмацыреновэй һориһон Улаан-Үдын 46-дахи һургуулиин һурагша Сергей Павлов энэ ехэ мүрысөөндэ хабаадажа, бронзо медальда хүртэбэ.

Нютагаймнай хүбүүн СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэхэ наадanда хабаадаха эрхэдэ хүртөө.

Н. ДАГБАЕВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. Ургаса-86—суглуулбари. Эдеэ хоолой программа—бүгэдэ арадай хэрэг. «Бэшүүрэй бахча» —Н. Дегтяревой корреспонденци. Хүдөө бэшэгшэдэй пост овощ хадагалдаг байрын барилга тухай дуулгана.

Хоёрдохи хуудаһанда. Профсоюзай ажабайдал: тоосоон ба һунгалта. «Суглаан юундэ абяагүй байгааб?» — А. Гармаевай статья. Мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ. «Ябадалынь түргэн» — Ю. Будаевай корреспонденци. КПСС-эй үзэл сурталай хүдэлмэриин гол шухала асуудалнууд болон коммунис барилгын холын хараа шэглэл.

Гурбадахи хуудаһанда. Эрдэм болон техникын түйлалтанууд. Сагаан хайрсагай нюуса. Уласхоорондын мэдээсэлнүүд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Спортын һонинуудай дээжэһээ.

Сэнхир экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Время. 9.45 — «Путь в Сатурн» — уран һайханай фильм. 11.05 — «Аяншалагшадай клуб», 12.05 — «Энэ юрэ бусын дэлхэй». 13.20—Шэнэ һонин (13.25 хүрэтэр). 15.30 — Баримтата фильм. 16.45 — «Юунһээ ба юундэ?» Хүүгэдтэ дамжуулга. 17.20 — Мультфильм. 17.30— Зүүн зүгэй хатарай арадай «Лотос» ансамблиин концерт. 18.00 — «...16 хүрэтэр ба тэрээнһээ дээшэ наһатайшуулда». **Улаан Үдэ.** 18.45 — Буряадай АССР-эй соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй V съездые угтуулан. «Танай һанал». Хяагта хотын түүхын ба соёлой түхэл шэнжэ. 19.25 — «Байгал». **Москва.** 19.45 — «Мүноодэр—түби дэлхэй дээрэ». **Улаан-Үдэ.** 20.05 — «Ажал хэнгүй олзо олодог ябадалтай тэмсэл». Буряадай АССР-эй юстициин министр А. Ф. Покацкий. **Москва.** 20.25—«Конец Сатурна»—уран һайханай фильм. 22.00—Время. 22.35— Фильм-концерт. 23.35 — Волейболоор дэлхэйн чемпионат. Эхэнэрнүүд. 00.15 — «Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Баримтата фильм. 9.35. 10.35 — «ЭВМ хайшан гээд түхеэрэгдэһэн бэ?» 10-дахи класс. 10.05, 14.05 — Немец хэлэн. 11.05— СПТУ-гай һурагшадта. 11.35, 12.40 — Юрэнхы биологи. 9-дэхи класс. 12.05 — «Суббото—түрэлхидэй үдэр». 13.10— «Багшада—экран». Түүхэ. 4-дэхи класс. 13.40 —Зоологи. 7-дохи класс. 14.35—Байгаали тухай. 3-дахи класс. 14.55 — «Шинии ленинскэ библиотекэ». 15.25 — «Драматурги ба театр». 16.10 — Шэнэ һонин. 16.15—18.45 — Забһарлалга. **Москва.** 18.45 — Хүгжэмтэ фильм. 19.15—«Хэмши, абитуриент-86?» **Улаан-Үдэ.** 19.45— Соносхолнууд. 19.55 — «Эрдэм ба техникэ». **Москва.** 20.05— Архиин хорон тушаа баримтата фильм. **Улаан-Үдэ.** 20.25— Буряадай АССР-эй Гостелерадиогой арадай инструментнүүдэй оркестрэй концерт. **Москва.** 21.00—«Амгалан нойрсогты, багашуул!» 21.15 — «Элүүр энхэ байхаяа хүсөө һаа». 23.20—СССР-эй арадуудай зунай IX Спартакиада. 22.00 — Время. 22.35— «Двенадцать стульев»—уран һайханай фильм. 1-дэхи сери.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие—2-35-95. Собственные корреспонденты: п. Баргузин—91-1-44, г. Закаменск—34-33, п. Кырен—91-7-18, г. Северобайкальск—35-73, п. Хоринск—55-6-99.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ ул. Ленина ... Н-00621. Заказ № 209. Индекс 0460...